TRÜ NSV Liidu Ajaloo Kateeder

J. Tensau

Kolhoosikorra võit Eesti NSV-s

Diplomitöö

TRÜ NSVL ajal.
kat. nr. 1202.

Tartu 1953

Eessõna.

Käesoleva diplomitöö „Kolhoosiorra võit Eesti NSV-s" eesmärgiks on anda ülevaade meie noore nõukogude vabariigi ja eriti meie talurahva elus toimunud määratu suure tähtsusega sündmustest — üksikpõllumajanduse ümberkorraldamisest sotsialistliku suurpõllumajanduse alustele. Küsimus on eriti tähtis sellepärast, et talupoegade asumine kolhoosidesse Eesti NSV-s toimus alles viimaste aastate jooksul teravas võitluses kulakluse ja rodaulia - natsionalistlike elementide vastutöötega. Kolhoosiorra parenemste selgitamine on ka praegu tähtis poliitiline ülesanne.

Seni pole ilmunud veel palju teemat tervikuna käsitlevaid töid. Seetõttu tuli valdav enamus materjali koguda ajalehtedest ja lühiartiklitest, mis käsitlesid ainult üksikuid sündmusi või fakte kollektiviseerimisliikumise käigust.

Põhiallikana on materjali kogumisel kasutatud ajalehte „Rahva Hääl". Et leida rohkem näiteid majoonis toimuvaist sündmu-

sist, on käsitletud ühe rajooni, nimelt Viljandi rajooni ajalehte. Kõigi rajoonilehtede läbitöötamine oleks osutunud üle jõu käivaks, ka poleks see töö seisukohalt palju enut pakkunud. Peale selle on käsitletud vastava sisulisi artikleid ajakirjast „Eesti Kommunist" („Eesti Bolševik"), „Sotsialistlik Põllumajandus" jt.

Sama teemat käsitlevaid ülevaatlikke töid oli käsitada vaks: R. Ainsaar „Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimine" (Tallinn, 1950) ja D. A. Brainose diplomitöö „Podgaga kolhoznovo stroja v Estonskoi SSR" (Tartu, 1952).

Et vastata küsimusele, kuidas on Eesti NSV-s lahendatud agraarküsimus, kuidas on toimunud põllumajanduse kollektiviseerimine, selleks tuleb kõigepealt heita pilk tagasi ning lühidalt vaadelda Oktoobrirevolutsiooni tähtsust Eesti talurahvale kui ka põllumajanduse siiratsemist ja nehvtalurahva ekspluateerimist nodaalin-natsionalistliku diktatuuri aastail.

Eesti NSV-d käsitlev osa diplomitööst on jaotatud kahens: 1) Eesti NSV põllumajanduse nõukogude võimu algaastail, esimeste kolhooside rajamine Eesti NSV-s; 2) Eesti NSV

talurahva täielik sündimine kolhoositele
– 1949. aastast kuni käesoleva ajani.

Jaotus on läbi viidud selleks, et eriti
alla kriipsutada massilise kollektiviseeri-
mise tähtsust, mis on meie tuhandeaastase aja-
meie vabariigi elus, võimaldades ülemineku
mehhaniseeritud suurpõllumajandusele, luues
tingimused suurendatuslikuks loodusele mõju-
kujundamise teostamiseks, tööviljakuse
kindlustamiseks tõusuteel, materiaalsete hüvi-
ste tootmise edasiseks suurendamiseks, põhja-
likuks kultuurirevolutsiooni teostamiseks maal
jne. Põllumajanduse kollektiviseerimine on
tähtsaks sammuks teel kommunismile.

Sissejuhatus.

Kolhoosikorra loomine Mõnuoguedemaal on Lenini-Stalini partei suurimaid võite tema võitluses sotsialismi triumfi eest NSV Liidus. Partei saavutas selle võidu sepärast, et ta oskas oma tegevuses juhinduda järjekindlalt marksistlik-leninlikust teooriast, sellepärast, et oskas tema poliitika tugineb ühiskonna arenemise seaduste teadmisele tuginemisele.

Oma geniaalses töös „Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus", arendades edasi marksismi-leninismi õpetust sotsialistlikust revolutsioonist, märkis J. V. Stalin, et mõnuoguede võim saavutas igasuguse ekspluatatsiooni likvideerimise ja „tühjal kohal" mitte sotsialistlike majandusvormide loomise. ... ainult sellepärast, et ta tugines majandusseadusele, mille järgi tootmissuhted <u>peavad tingimata vastama</u> tootlike jõudude iseloomule"[1]. Selle vastavuse saavutamisel oli suurima tähtsusega väikepõllumajanduse ümberkorraldamine sotsialistliku suurpõllumajanduse alusteks, sest väikepõllumajandus, takistades tootlike jõudude edasist arenemist, oli määratud paratamatule hävimisele.

---

[1] J. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus. Tallinn, 1953, lk. 18.

Juba Marx ja Engels, töötades välja sotsialistliku revolutsiooni teooriat, pühendasid palju tähelepanu talurahvaküsimusele, tema minevikule, olevikule ja tulevikule.

Väikekaubatootmise sotsialistlikus ümberkujundamise vormiks pidasid nad kooperatsiooni. Oma tuntud kirjas Bebelile 20. jaanuarist 1886. a. Engels kirjutas: „Et üleminekul kommunistlikule majandusele neil tuleb vahelülina ulatuslikult rakendada kooperatiivset tootmist, — sellest ei ole Marx ega mina kunagi kahelnud"[1]. Sellele järeldusele tulid Marx ja Engels talupoegade olukorra sügava teaduslikku analüüsiga kapitalismi tingimustes. Toetudes ulatuslikule ajaloolisele materjalile, näitasid Marx ja Engels, et kapitalismi arenemine laostab talumajandust.

„Marxid, ikaldused, jaotamised pärijate vahel, pohtuprotsessid", kirjutas Engels oma töös „Talurahvaküsimus Prantsusmaal ja Saksamaal", „ajavad üle talupoja teise järel liugkasuvõtja juurde, võlgnevus levib üha laialdasemalt ja muutub igaühele üksikult ainu raskemaks, — ühe sõnaga, meie väiketalupoeg, nagu iga muugi oma aja ühelaadsed tootmisviisi igaud, läheb tagasihoidmatult hukkumisele"[2].

Instruktsioonis Ajutise Tsentraalnõukogu delegaatidele märtsis 1867. a. Marx kirjutas „... et

---

[1] K. Marks ja F. Engels, Soch., t. XXVII, lk. 524.

[2] K. Marks ja F. Engels, Soch. t. XVI, r. II, lk. 444.

kooperatiivne liikumine on ühens jõuns, mis asjandab ümber klassiantagonismile rajatud maasalgse ühiskonna"[1]. Marx näitas na, et nodanluse valitsemise tingimustes kooperatiivne süsteem milte punagi ei saa kujundada kapitalistlikun ühiskonda sotsialistlikuns:

„Selleks, et muuta ühiskondlik tootmine vaba ja kooperatiivse töö laialdaseks ja harmoonilisens süsteemiks, on vajalikud <u>üldised sotsiaalsed muudatused</u>, ühiskondliku korra aluste muudatused, niisugused muudatused, mis on saavutatavad ainult ühiskonna organiseeritud jõudude, s.o. riigivõimu ülemineku tõttu kapitalistidelt ja maaomanikelt tootjate endete kätte"[2].

Talunahva majanduslikn ja sotsiaalse olukorra teaduslik analüüs võimaldas Marxil ja Engelsil ära näidata tee, mille kaudu tuleb tõmmata talunahvast sotsialistlikn ühiskonna poolu pärast võimu kättevõitmist proletariaadi poolt. Märkides, et üksiktalumajandus viib talupojad hukkumisele ja et väikeomandi vorm tuleb nõrvaldada ülemineku sotsialistlikule tootmisele, Marx ja Engels õpetasid, et seda ümberkorraldust piab teostama sel teel ja säästa meetoditega, mis tagaksid talupoegade üleminekn proletariaadi poole, tööliskulassi ja talunahva põhimassi liidu igakülgse tugeva-

---

[1] K. Marx u F. Engels, Soc., T. XIII, n. I, stp. 290.

[2] sealsamas.

mise. Üksikasjalised tööd „Talunahvaküsimuse Prantsusmaal ja Saksamaal" Engels näitas, et valitsevad ringkonnad, proletariaat ei lasknud mõtlemagi väiketalupoegade vägivaldsele ekspropriatsioonile. „Meie ülesanne", õpetas Engels, „väiketalupoegade suhtes seisneb eeskätt selles, et nende eraloomust ja eraomandit muuta sellisesse, mis mitte vägivaldsel teel, vaid eeskuju näitel ning ühiskondliku abi osutamisega selleks otstarbeks"[1].

Tuginedes nendele Marxi ja Engelsi seisukohtadele, arendas Lenin edasi marksismi õpetust talunahvaküsimuses ja lõi oma tuntud kooperatsiooniplaani.

Lenini kõrval ja tema tööd jätkates töötas talunahvaküsimuse lahendamisel ka J. V. Stalin, kes talunahvaküsimus on „... osa proletariaadi diktatuuri üldküsimusest ja säärasena üks põhiprobleemidest leninismi küsimuses"[2].

Kohe pärast Suure Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni võitu 1917. a. asus nõukogude võim põhjalikke ümberkorraldusi teostama maal. Aluse sellele pani juba 26. oktoobril 1917. a. II nõukogude kongressi poolt vastuvõetud maadekreet, mille järgi „nõukogude maaomanduses tühistatakse otsekohe ilma mingisugune tasumaksmiseta"[3].

---

[1] K. Marx u. F. Engels, Soch., T. XVI, n. II, stp. 455.

[2] J. Stalin, Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952, lk. 31.

[3] V. I. Lenin, Valitud teosed, II kd. Tallinn, 1946, lk. 194.

Edasi otsustas kongress, et „maaeraomandusse õigus tühistatakse jäädavalt; maad ei tohi osta ega müüa, rentida ega pantida või mingil muul viisil võõrandada. Kogu maa ... muudetakse rahva ühisvaraks ja antakse kasutada kõigile sellel töötajatele"[1].

Maadekreedi elluviimise tulemusena vähenes maal rehvtolmuahva hulk. Väiketalupojad said võimaluse tunduvalt paranadada oma ainelist olukorda. „Sellest ilmnek selgesti see otsustav kasu, mille said talunahva põhihulgad Oktoobrirevolutsioonilt"[2].

Ometi jäi põllumajandus ka nõukogude võimu esimestel aastatel madalale tasemele ega suutnud kaubatoodangu järsu vähenemise tõttu katta maa vajadusi välja jm. põllumajandussaaduste alal. See oli seletatav sõja raskete tagajärgedega põllumajandusele ja põllumajanduse struktuuri muutumisega, väikemajapidamiste arvu kasvuga suurmajapidamiste arvel, sunnitsulaulase klassivastupanuga, tema poolt nälja organiseerimisega.

Lenin rääkis neil aastail korduvalt, et väikemajapidamisega ei pääse hädast välja, et „kui me jääme endiselt isiklike väikeste majapidamiste juurde, mingi vabade vodanikkudena vabal maal, ähvardab meid iseeagi paratamatu kuradlik..."[3].

---

[1] V. I. Lenin, Valitud teosed II kd. lk. 185.
[2] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 168.
[3] В. И. Ленин, Соч., т. 24, стр. 465.

Edasi nõudis Lenin, et proletariaadi uue valitseva klassi peaülesanderes on nende abinõude õige kindlaksmääramine ja teostamine, mis on vajalikud talurahva juhtimiseks, kindlaks lüües temaga ja järk-järgulisest üleminekust masinaile rajatud ühisomanastatud suurpõllupidamisele.

„See ülesanne on Venemaal eriti raske, niihästi meie maa mahajäämuse tõttu nii ka Lenin ääremise laostamise tõttu seitse aastat kestnud imperialistliku sõja ja sõjajärgse tagajärjel. Aga ka ilma selle iseärasusteta muutub see ülesanne sotsialistliku ülesehitustöö raskeimate ülesannete hulka ...“[1].

Kitsaskoha meie põllumajanduse uue ja suure rahvamajanduse arengus lahendas Leninlik kooperatsiooniplaan.

Kooperatsioon, õpetas Lenin, on kõige lihtsam, kergem ja arusaadavam tee talupoegade massidele üleminekuks väikemajapidamiselt sotsialistlikule suurmajapidamisele[2]. Ta ühendab talupoegade isiklikud erahuvid proletaarse riigi üldiste huvidega.

Lenini kooperatsiooniplaani olemus seisnebki selles, et proletariaadi diktatuuri tingimustes talurahva kaasatõmbamine sotsialistlikku ülesehitustöösse peab toimuma kooperatsiooni kaudu, kollektivismi algete järk-järgulise sisendamise teel algul tarbimise, seejärel ka põllumajandussaaduste tootmise valdkonnas.

---

[1] V. I. Lenin, Valitud teosed 3. kd. lk. 600.
[2] samasamas, lk. 684.

Lenin viitas määratule tähtsusele, mis on nõukogude riigi materiaalsel abil kooperatsioonile, rõhutades alla vajadust määrata sindlaus kooperatsioonile rida majanduslikke, rahanduslikke ja pangasoodustusi, mina, iga ühisnoudlik nõud teeb ainult teatava klassi rahanduslikul toetusel ... see ühisnoudlik nõud, mida me praegu toetame rohkem kui tavaliselt, on kooperatiivne nõud"[1].

Talunaha üleminek kollektiivsele põllumajandusele peab toimuma täiesti vabatahtlikult ja järk-järgult, eeskujude najalu.

Edasi rõhutas Lenin sotsialistliku tööstuse, eriti suur-rasketööstuse arendamise vajadust, mis peab looma materiaal-tehnilise baasi talupidajate üleviimiseks sotsialistlikule arenguteele[2].

Lähtudes sellest võttis üks(b)P XIV kongress 1925. a. detsembris vastu otsuse maa industrialiseerimiseks. See ülesanne lahendati lühikese tähtajaga jooksul. Partei XV kongress 1927. a. detsembris võis juba püstitada loosungi põllumajanduse kollektiviseerimiseks.

Esimeses sammus leninliku kooperatsiooniplaani edasisel realiseerimisel oli õige kooperatsioonivormi leidmine. Stalin näitas, et põllumajanduslikku kooperatsiooni arengus on nõukogude põhivormiks kolhoos — põllumajanduslik artell.

[1] V. I. Lenin, Valitud teosed II nd. lk. 684.
[2] samasam, lk. 602.

„Mõnikord vastandatakse kollektiviseerimisläänine kooperatsioonilükkumisele, arvatakse nähtavasti, et kolhoosid on üks, kooperatsioon aga teine asi... Tegelikult on kolhoosid kooperatsiooni liin, kõige selgem tootmiskooperatsiooni liin"[1].

Ja edasi: „Artell on kolhoonilükkumise põhilüliks sellepärast, et see on kõige otstarbekam teraviljaprobleemi lahendamise vorm. Teraviljaprobleem aga on põhilüliks kogu põllumajanduse süsteemis..."[2].

Selle tulemusena, et partei ja Nõukogude valitsus teostasid õiget poliitikat vaesetalupoja suhtes, oma otsustes ja määrustes paljastasid nii parempoolsete kapitulantide kui ka „pahempoolsete" partei joone moonutajate ideoloogiat ja nõukogudevastast tegevust, toimus talupoegade hulgas massiline liikumine kolhoosikorra kasuks. Otsustava tähtsusega kolhoosiderajamisel oli 1929. aasta – suure murrangu aasta, mil kolhoosidesse ühinesid ka vesitalupojad. Sama aastal astuti otsustavale praktilisele sulaulule vastu, mis avaldas vihast vastupanu kolhoosidele loomisele, püüdes igati nurja ajada nõukogude majanduspoliitikat.

Kuni selle momendini teostas partei sulaulase ekspluateerimistendentsidele piiramise poliitikat. Teatavasti nimetatati see poliitika välja juba partei

[1] J. Stalin, Leninismi küsimused, lk. 171.

[2] Samas, lk. 292.

VIII kongressil. Seda poliitikat kinnitas partei XV kongress, sest „... meil ei olnud siis veel maal neid tugipunkte laialdase sovhooside ja kolhooside võrgu näol, millele oleks võinud baseeruda olustaval pealetungil kulaklusse vastu... meil ei olnud siis võimalust asendada kulaku kapitalistlikku tootmist kolhooside ja sovhooside sotsialistlikku tootmisega"[1].

Kollektiviseerimise kiire tempo tõi esile paljudel juhtivatel töötajatel peapõõrituse edusammudest. Liialduste kõrvaldamisel kollektiviseerimisliikumises oli määratu suur tähtsus J. V. Stalini artiklitel „Peapõõritus edusammudest" ja „Vastus seltsimeestele kolhoosnikutele".

Stalinliku juhtimise ja moonutuste parandamise tagajärjel loodi kindel alus kollektiviseerimisliikumise edukaks lõpulesviimiseks. Esimese viisaastaku lõpuks partei J. V. Staliniga eesotsas lahendas proletaarse revolutsiooni raskeima ülesande pärast võimu vallutamist – väiketalunditega sotsialismi rööbastele juhtimise ülesande, kulaklase ehk kõige arvukama ekspluatatorite klassi likvideerimise ülesande.

Kuni selle ajani oli piiratud kollektiviseerimisliikumise arendamisel laialt, siis tiirl viisaastaku ajal oli tähtsaimaks ülesandeks kollektiviseerimisliikumise arendamine sügavuti – kolhooside poliitiline ja organisatsioonilis-majanduslik tugevdamine.

---

[1] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 282.

Kuigi ekspluataatorlikud klassid olid välja löödud tootmispositsioonidelt, nende riismed olid üle terve maa laiali pillatud ja nad jätkasid võitlust pidamist nõukogude võimu vastu, nüüd mitte enam avalikult, sest sellest polnud neil võimalusi, vaid salaja, pugedes kolhoonidesse ja õõnestades neid seestpoolt.

Partei ette seadis meie ülesanne – võitlus kolhooside kindlustamise eest, töö õige organiseerimise eest kolhoosides, selle eest, et muuta kõik kolhoosid bolševistlikeks, puhastada nad kahjurlikest elementidest.

Kolhooside poliitilisel ja organisatsioonilisel majandamisel tugevdamisel elid suures abis J. V. Stalini initsiatiivil 1933. a. loodud traktorijaamade poliitilised osakonnad, mis aitasid kolhoosnikel tõsta valvsust, pidada võitlust sotsialistliku omandi kaitseks, paljastada kolhoosikorra vaenlasi.

Väga suur tähtsus kolhooside tugevdamisel ja kolhoosnikute kulukade autüüsse tõstmisel oli J. V. Stalini ajaloolistel nõudel ülelüidulistel kolhoosnikute – löökitööliste kongressidel.

I kolhoosnikute – löökitööliste kongressil 1933. a. püstitas J. V. Stalin loosungi: teha kõik kolhoosnikud jõunaks ja näitas, et selleks on vaja ainult üht „. . . ausalt töötada, õigesti kasutada traktoreid ja masinaid, õigesti kasutada töö-

loomi, õigesti maad harida ja hoida kolhoosi omandit"[1].

II kolhoosnikute – löökbrigaadlaste kongressil 1935. a. veebruaris töötati J. V. juhtimisel ja osavõtul välja põllumajandusliku artelli tüüppõhikiri, mis andis kolhoosikorralduse põhisätted, näidati artelli ülesandeid ja ülesandeid. Tüüppõhikirja koostamisel oli aluseks võetud põhimõte kolhoosnikute isiklike huvide õigest kooskõlastamisest ühiskondlike huvidega, mille tagajärjel pärast tüüppõhikirja vastuvõtmist võttis artellides laialdaselt hoogu stahhanovlik liikumine, hakkas esile kerkima põllumajanduse eesrindlasi, kelle arv kiiresti kasvas.

Teise viisaastaku lõpuks oli kollektiviseerimine NSV Liidus lõpule viidud, meie maa astus sotsialismiperioodi.

Selle suure pöörde organiseerijaks ja ideoloogiliseks juhiks oli Stalin, kes viis ellu Lenini kooperatsiooniplaani, arendas ta seda edasi vastavalt uutele tingimustele. J. V. Stalin „1) tõstab iga külgselt läbi püsimuse sotsialistliku majapidamise kollektiivsest vormist maal; 2) näitas, et põhilisemas ja peamiseks lüliks kolhooside majandamisel käesoleval etapil on põllumajanduslik artell kui kõige õigem ja talupoegadele arusaadavam vorm, mis annab võimaluse ühendada kolhoosnikute isiklikud huvid nende

[1] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 397.

ühiskondliku kuvioiega, rohandada kolhoosnike isiklikud huvid ühiskondlikele huvidele;
3) põhjendas ületulnuvaid kulanduse piiramise ja väljatõrjumise poliitikalt kulanduse kui klassi likvideerimise poliitikale üldise kollektiviseerimise aluseel;
4) selgitas traktorijaamade kui tugipunktide tähtsuse põllumajanduse sotsialistlikul ümberkorraldamisel ning põllumajanduse ja talurahva abistamisel sotsialistliku riigi poolt"[1].

J. V. Stalin iseloomustas kolhoosikorra võitu Nõukogudemaal kui suurimat revolutsioonilist muutust. „See oli väga suur revolutsiooniline pöörе, lüpe ühiskonna vanast kvalitatiivsest seisundist uude kvalitatiivsesse seisundisse, mis oma tagajärgedelt võrdub revolutsioonilise pöördiga 1917. a. oktoobris"[2].

Rõhutades kollektiviseerimise ajaloolist tähtsust, näitas Stalin, et „... ilma kollektiviseerimise poliitikata me ei oleks suutnud nii kõrd lühikese ajaga likvideerida meie põllumajanduse kapitalistlikke elemente ja kujundada meie põllumajanduse sotsialistlikku suurtootmist"[3].

---

[1] Iossif Vissarionovitš Stalin. Lühike elulugu. Tallinn, 1953, lk. 114-117.

[2] Üleliidulise Kommunistliku (bolševike) Partei ajalugu. Lühikursus. Tallinn, 1952, lk. 276.

[3] J. Stalin, Moskva linna Stalini valimisringkonna valijate valimisaktsiool nõupidamisel peetud kõne. Tallinn, 1950, lk. 18.

Tänu kolhoosikorrale tõusis Võnuvogude liit teravilja jt. põllumajandussaaduse tootvate maade esirinnale. 1940. a. tõusis teraviljasaak Võnuvogude liidus 7,3 miljardi puudani, tsaarivenemaa aga poolsajandi ka saagirekordaastal aastatel vaid 4-5 miljardi puuda ümber. 1952. a. oli teravilja kogusaak Võnuvogude liidus juba 8 miljardit puuda. Viiekuust tohutut toodangu kasvu ei tunne ükski kapitalistlik riik.

Sõda pidurdas ajutiselt põllumajanduse arenemist ning tekitas talle suurt kahju, eriti okupatsiooni all olnud rajoonides, mus kolhoosid, sovhoosid ja traktorijaamad hitlerlike röövvallutajate poolt laastati ja tühjaks riisuti. Kuid hoolimata sellest, et meie maa kaotas ajutiselt rea tähtsaid põllundusrajoone, suutsid meie idarajoonide kolhoosid ja sovhoosid pidevalt varustada armeed ja elanikkonda toiduainetega ning tööstust toorainetega. Selle ülikiire ülesandega ei oleks me suutnud toime tulla ilma kolhoosikorrata.

Võnuvogude Liidu talupojad „...näitasid Isamaasõja ajal talurahva ajaloos enneolematult kõrget arusaamist üldrahvalikest huvidest. Ennastsalgava tööga rinde abistamiseks näitasid nad, et Võnuvogude talurahvas pole sõda saaslaste vastu omaenda asjaks, sõjas

oma elu ja vabaduse eest"[1].

Ülemineku rahuliikele ülesehitustööle tõusis partei ette põllumajanduse viimise taastamise ja edasiarendamise ülesanne. Partei eriliseks muredeks sõjajärgsel perioodil oli kolhooside edasine organisatsiooniline ja majanduslik tugevdamine, nende abistamine ühismajapidamise taastamisel edasiarendamisel ning selle alusel kolhoonitalunaha aimelise laadse tõstmine.

Partei ja valitsuse poolt tarvitusele võetud abinõude elluviimise tulemusena ületati põllumajanduses raskused, mida tekitas sõda ja sellele 1946. a. järgnenud suur põud, ning taastati ja ületati lühikese ajaga põllumajandussaaduste tootmise sõjaeelne tase.

Ka eesti töötav talunahvas on juba aastasadusid võidelnud pimeduse ja viletsuse vastu. 1917. a., võidudeles nääsikäes suure vene rahvaga tsarismi ja mõisnike vastu, vehtestas eesti töötav rahvas nõukogude võimu ja asus sotsialistliku ümberkorralduste teostamisele. Kuid ajutiselt võtsid laastamud kodanluse õnnestus 20 aasta jooksul eesti töörahvast ahelais hoida. Sellega ta tanistas ühtlasi tootliku jõudude arenguet, tööstuse ja põllumajanduse arenguet. Alles nõukogude võimu taasvehtestamisega vabanes eesti töörahvas kurnajaist ning purunesid tõkked tootlike jõudude arenguteel.

[1] J. Stalin, Nõukogude Liidu kuuest Isamaasõjast. Tallinn, 1946, lk. 96.

I Agraarküsimus Eestis enne nõukogude korra taaskehtestamist.

1. Maaküsimus Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ja Eesti Töörahva Kommunni ajal.

Enne Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni oli Eestis 1147 mõisa, mille valduses oli 58% kogu kasutatavast maast[1]. 50 000 talu valduses oli aga ainult 42% kasutatavast maast, suurjuures enamik talumaid asetses mõisa rehvadel ääremaadel.

Kuid ka talupoegade seas süvenes mihistumisprotsess: väiksem osa jõukamaid talupoegi muutus sulaste ja tenijate ekspluateerimise arvel kulakuks, osa talupoegi aga laostus täielikult ja liitus juba niigi rohkearvulise maatameeste armeega.

Maal ja alevites elavast rahvast oli peaaegu 500 000 inimest täielikult maata, töötades mõisapõllul või kallaruumi juures[2]. Ka väheste maaga varustatud talurahvas ei suutnud end oma maatükil elatada ning oli sunnitud

---

[1] R. Murel, Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimine. Tallinn, 1950, lk. 3.

[2] A. Veimer, Eesti NSV majandusprobleeme. Tallinn, 1945, lk. 66.

nõismikku või nulamut orjama. Sagenesid talurahva rahutused.

Seonikaua, kui talurahvas pidas võitlust üksinda, jäid tema väljaastumised isoleerituks, nõrgaks (Pühajärve ülestõus, „Mahtra sõda" jt.), sest „talupoegade ülestõusul saab olla edu ainult sel juhul, kui nad on ühendatud tööliste ülestõusudega ja kui töölised talupoegade ülestõusu juhivad"[1]. See ilmnes selgesti Suure Sotsialistliku Oktoobirevolutsiooni päevil, mis proletariaat liidus talurahvaga kukutas tsarismi, nõismiku ja nodaluse võimu. Eestis rehkestati nõukogude kord.

II ülevenemaalise nõukogude kongressi maadekreedi kohaselt nimetatas Eestimaa nõukogude Täitevkomitee nõiu nõismiku maad ja nõisad rahva omandusse. Täitevkomitee otsusel läksid nad vallanõukogude valdusse. Lühikese aja jooksul natsionaliseeriti Eestis ühe tuhande nõisa[2].

Nõismiku maapidamise likvideerimisel 1917. a. lõpul deklareeris nõukogude võim, et enamik nõismiku maid ja inventari antakse maatameestele ja vähese maaga talupoegadele, teine osa nõisadest aga nimetatakse riigimajandeiks. Neid did nahklemata õiged

---

[1] J. V. Stalin, Teosed, 13. kd. lk. 108.

[2] J. Sepp, Võitlus nõukogude võimu eest Eestis 1917–1919. Tallinn, 1947, lk. 70.

põhimõtted. Need vastasid täielikult sellele, mida V. I. Lenin formuleeris geniaalse ettenägelikkusega oma kõnes III Üleveneaalisel Nõukogude Kongressil. Öeldes, et on saabunud aeg teostada sotsialismi tegelikkuses, märkis Lenin: „Pole ühtki sotsialisti, seltsimehed, kes ei tunnistaks seda silmnähtavat tõde, et sotsialismi ja kapitalismi vahel on pikk, enam või vähem raske proletariaadi diktatuuri üleminekuperiood ja et sellele perioodi vormid oleneval paljus sellest, mas domineerib väike- või suuromandus, väike või suur kultuur. On selge, et üleminek sotsialismile Eestimaal, sellel väikesel üldise väikejaosega maal, mis koosneb suurmaapidamistest, ei või sarnaneda sotsialismile üleminekuga praktiselt väikesopsialistlikul maal, nagu seda on Venemaa. Seda tuleb arvestada"[1].

Eestis oli pea 1000 mõisa, mis laialdaselt rajatati põllutöörüstu ja agronoomia saavutusi. Nõukogude võimu kuvides oli säilitada need mõisad osa maaga riigimajandeina, mis oleksid kujunenud sotsialismi soldeiks maal. Ühtlasi oli tarvis piiresteli maaga varustada maata ja väikese maaga talupoegi. Esimesed sammud selles suunas astuti õigeaegselt ja otstarbekohaselt. V. I. Lenin märkis 1918. a. jaanuaris, et ustli sulasid, mis kapitalistlikus majanduses seisid sotsiaalse

[1] В. И. Ленин, Соч., т. 26, стр. 413.

redeli põige maadalamal astmel, võtavad nüüd mõisad arvele[1].

Kuid Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee ja parteiorganisatsioon ei võtnud mõisnikelt tarvitusele energilisi abinõusid mõisamaade rahvuse jaotamisest maatameestele ja väikese maaga talumeestele.

Eesti kommunistide poolt ajavahemikus 1917. a. oktoobrist kuni 1918. a. veebruarini ilmunud ajakirjanduses sõdivad Eesti Töörahva Kommuuni perioodil. Pärast nõukogude võimu väljakuulutamist Narvas 1918. a. novembris pürdus Eesti Töörahva Kommuuni valitsus selliga, et kuulutas nõukogude võimu poolt 1917. a. oktoobrist kuni 1918. a. veebruarini välja antud maaomanduse puutuvad seadused taaskehtivaks. Kuid 1918. a. lõpus valitses Eestis teine olukord kui nõukogude võimu esimesel perioodil. Paranid olid sama ähvardusi ajal jälle oma mõisadesse tagasi pöörduma, nodanlik valitsus oli oma positsioonide kindlustamises välja kuulutanud nagu paremate maa peale jagamise. Proletariaadi ja vaesemate talurahva liidu kindlustamises pidamaks nõukogude võimu maa ja mõisate inventari viiresti välja jagama maata ja väikese maaga talupoegadele. Kuid trotskistliku reeturid Anvelt ja Pöögelmann tanistama-

[1] В. И. Ленин, Соч., т. 26, стр. 449.

sid sõlle teostamist. Nende poliitika tingis, et eesti kommunistidel ei õnnestunud täielikult isoleerida ja purustada sotse ja esseere, nende koostöine valitsusega andsid talupoegadele valitsuse lubadusi maa saamiseks, mida nad ei nõelnudki täita. Eesti Töörahva Kommunis juhtivatele kohtadele tunginud äraveldi ja Pöögelmanni tegevus viis selleni, et mõnel pool asuti põllumajanduslike kommuunide rajamisele ülaltpoolt, vägivaldselt, põhjendades seda päidetega suurmajapidamise eelistest.

Seega oli mööda minnud Lenini nõuest III Üle-venemaalisel Nõukogude Kongressil 1918. a. jaanuaris teoodud juhendist, et „... sotsialismi ei tohi talupoegadele peale sundida vägivaldselt ja et tuleb loota vaid elukunde jõule ja eluprantlina omaandamisele talupoegade massi poolt"[1].

Eesti Töörahva Kommunni viga seisneb selgelt Eesti ÖKP KK 1932. a. manifestis, milliga tähistati vigade ületamist maapüsimuses.

Kodaulase demagoogiline maareformi lubadus ja Eesti Töörahva Kommunni read olid tänistuses töölisklassi liidu tugevdamisel mittetalurahvaga. Viimatinud read olid suunatud, neid mitte otsustavasse tõis-

---

[1] В. И. Ленин, Соч., т. 26, стр. 415.

tuseus eesti proletariaadi revolutsioonilisel teel. Võõrvõimu võimu lüüasaamise puhul põhjuseus oli asjaolu, et eesti töörahva vastu seisid rahvusvahelise imperialismi ja nende käsilaste ühendatud jõud. Proletaarne revolutsioon saatus Eestis ajutiselt. Kehtestati sotsialistlik-natsionalistlik diktatuur.

2. Rodaulik maareadus.

„Eesti töörahvale on maareform alati olnud ...“[1], märgib väljapaistev eesti kommunist Viktor Kingissepp oma töös „Iseseisvuse ikke all“. Seda tuadis na eesti rodaulus, mis massidele pettumuse tõttu lubas demagoogiliselt anda talurahvale maad. Asutava Kogu poolt 10. oktoobril 1919. a. vastu võetud ja 25. oktoobril 1919. a. maavara nimelutatud maareadus tööraudas riiklik- ja mõisamõisad „... ühes kõigi nende päralt olemiste ja kõlvalise põllumajandusliku inventariga“[2]. Ka nimetusid riiklikku maatagavara loomises tööraudamisele riiklelnonna jt. seisuslike asutuste mõisad ja maad ning kogudiste mõisad ja maad. Seega oli maareadus aadli vastu sihitud ja hoidus rodaulikku seemnaaomandust puudutamast.

Maareadusse kohaselt anti maad esmajoones „teenetega“ rodanikele, mis ülassõjast valgete poolel osa võtsid. Kõrgematele ohvitseridele ja „vabadusristi“ navalenidele niudlustati tasuta „antasuna“ talude saamine endiste mõisasüdameete näol. Arvuliselt moodustas see liin maasaajaid 1924. a. nvadeus

---

1 V. Kingissepp, Kellele iseseisvus, nellele ike. Tallinn, 1946, lk. 175.

2 sealsamas, lk. 177.

36% nõigist maasaajaist[1].

Peale selle jagati ohtrasti asundustalusid vanatalude pereperegadele ja -tütardele ning võimule lähedalseisvatele isikutele, nes tihti ei navatsenudki talusid ise majandama hakata, nõnelemata maa harimisest oma tööjõuga, vaid nägid selles lead spekulatsiooniobjekti. Tõendites on siin asjaolu, et üle 1100 endise maasaaja niiüs oma maasaamise õigused või saadud nohad ilusa raha eest edasi[2].

Tõdiselt maad igatsevatest maata ja väikese maaga talupoegadest said väheseid endile maad, või nii saidki, siis viletsamaist ääremaist ehjõuetuid väinemolaneri. Eestis oli 21 600 nõisatöölise perenonda, nes lootsid saada maad[3]. Tegelikult anti maad ainult 11 000 perenonnale ja nedagi nõisade sooservadest. Suur osa neist „taludest" olid paarihektaarilise suurusega ega võimaldand nende omanike perenondadele hanrida elatusminimumi.

Maareadusega loodi 7068 uulanlikku talu suurusega 30-100 ha[4]. Uud sundtalud moodustasid 9% talumajandite üldarvust, nuid

---

1 Rahva Hääl 24. VIII 1948.

2 H. Allik, Nõunogude maareformi tähtsamaid tulemusi. Eesti Bolševik 1945 nr. 23/24, lk. 1029.

3 Sotsialistliku põllumajanduse edasise tõusu poole. sotsialistlik Põllumajandus 1950 nr. 7, lk. 482.

4 A. Mäe, Nõunogude maareformi tulemused Eesti NSV-s. Eesti Bolševik 1948 nr. 1, lk. 47.

said suurema osa jaotatavast maast. Loodi ka 30 ja 30 asundustalu suurusega umbes 10 ha. Need moodustasid 43% talude üldarvust, neile said ainult 16% maaeraldusi alusel jaotatud maast.

Kodaulia maaeraldus taotles selgelt klassiesmärki: rindlustada ja tugevdada teatavat hulka hallparunile seurtalusid, ning luua neile lisaks hulk elujõuetuid väiketalusid proletaarlastele, kes siis elude sunnil pidavad olema hallparunile moonapõllus, odavaks tööjõuks.

Lüga ei tehtud ka paruneile. Kohe pärast klassisõja lõppu, mil nõudlus end juba vähegi rindlamana sadulas tundis, asuti maaeraldust revideerima. Rea nimudatustega maaeraldusest asuti endistele mõisaomanikele tagasi hulk maatüüke, ehitusplatse, hooneid, metsa jne.

1926. a. 5. märtsil andis Riigikogu välja järjekordse seaduse põllumajanduse „parandamise" asjus, mille kohaselt tuli ka võõrandatud maade eest mõisnikele tasu maksta (inventari eest maksti tasu juba maaseaduse alusel).

Nõukavad nimmad nõõriti töötava talurahva taskust rendi-, ostu- ja nõudsete maksude näol. Tulemuseks oli, et 1940. aastaks oli nende talupoegade maaosa põlgnenud 45 miljoni kroonini.[1]

Kõige sellega olid endised mõisnikud mitmete nimudetud maaomanikena ja ka rahamõistes, nii

---

[1] A. Jõe, Nõukogude maareformi tulemused Eesti NSV-s. Eesti Bolševik 1948 nr. 1, lk. 48.

peagi tea eduga haaranid taastama oma nõi-
se, ostes nõisasõdamehele jära-järgult jumala
panarotti jäämud talunahti. Asunik nas nem-
tsus jälle maatamehens või siples ülejõu nõiva
põlvnoorma ja maasude all.

Seega nujunes nodaulik maareadus tege-
likult töötava talurahva nõige alatumas pet-
miseus. Maareadure alusel ei antud maad
neile, kes seda nõige enam vajasid – maata ja
vähese maaga mehvimutele, tegelikele põlluhanja-
tele, vaid nodaulase ja mulamute võsumestele,
kes ennid nuesti isse seadma nõisamajapida-
miai.

Maareadure põhiliseus tulemuseus oligi, et
suurem osa maast läks ühe ekspluatsijate rüh-
ma – paasa nõismike käest teise rühma – esti
mulamute nälle.

Se tõttu ei viinud nodaulik maareadus,
võrreldes Suure Oktoobri maadureediga
arenguel edasi, vaid viimes seda tagasi maa-
küsimuse õiglaselt lahendamiselt põllumajandus-
liku palgaorjuse taastamisele.

3. Agraarsuhted Eesti nõukogulise natsionalistliku diktatuuri ajal.

1929. a. ütles J. V. Stalin oma kõnes „NSV Liidu agraarpoliitika küsimustest": „Kõigile on teada nõukogulikku poliitilise ökonoomika vastuväited rahvusliku tuntud liigile seerumajapidamise eelistest väikemajapidamise suhtes, mis olevat nähtavasti ainult tööstuses, mitte aga põllumajanduse suhtes... teoreetikud, kes jätkutavad seda teooriat, püüdsid seepeale „tõestada" faktile, et väiketalupoeg on vastupidav, sunnatlik, valmis taluma iga sugust rasket, et ainult säilitada oma maalapikest, et väiketalupidamine näitab soodsat võitluses suurmaapidamisega püsivust. Pole raske mõista, et niisugune „püsivus on kalvem igast püsimatusest. Pole raske mõista, et sellel antinõukogulikul teoorial on ainult üks eesmärk: väiketalupoegade mõjuvõimu tõstmine kogu laostava kapitalistliku korra ülistamine ja mindlustamine"[1].

Ka Eesti nõukogulus püüdis väita, et maareformiga olevat Eesti muudetud väikemajapidamise riigiks. Väikemajapidamise mõiste alla püüdsid nõukogulised natsionalistid viia ka rõõrast töötõõjõudu ekspluateerivaid talusid

---

[1] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 272.

talusid. Selle võtte usnäärgius oli ekspluateerimissuhete varjamine.

Tegelikult nõudlikkus Eestis diferentseerumisprotsess maal ikka süvenes. Palgatööliste naistavate mulaulike majapidamiste arv vaeras, usklevised muutesid ühviuutes või maapoliitaarlastes, ilusiand neist tungisid mulaulike hulka — ülejäänute arv vähenes.

1929. a. oli talude arv 140000, neist[1]:

52,0% alla 10 ha suurusega omasid 9,6% naistatavast maast,

32,2% 10–20 ha — " — 41,1% — " —

15,8% üle 30 ha — " — 49,3% — " —

1939. a. oli üle 30 ha suurusega talude valdusse juba 54,1% naistatavast maast.

Töötava talurahva survamine mulaulte, panuriite, äritumsade ja nõudlikke „ühistegelaste" poolt ikka suurenes. Ühkvise- ja ülerahvastatud talupojad vajusid järjest sügavamale maasõltuvusse. Sageli oli maaomand näilik, ainult talu oli panditud võlgade pärast. Iga aastaga suurenes ostjaid mahamüüdavate talude arv, mis nõudlikud mulaulte ja linnanõudlikke hätte. Ametliku nõudlikke statistika andmetel läks aastatel 1933–1938 ostjaid alla 31427 talu ehk 23,6% talude üldarvust, mispuhul enamus ostjaid müüdud taludest olid väiketalud[2].

---

[1] E. Murel, Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimine, lk. 7.

[2] samas, lk. 8.

kodaulise võimu lõpupäevadeks oli 60% majapidamiste üldarvust sooritatud võlgadega, millele vaguneuma ulatus 150 rublani sroomini[1].

Kodauliseud natsionalistid aga pelgeisid maareaadese „suurte saavutustega". Tegelikult püüsid Eesti põllumajanduses isegi veel poolpäärisorjuslikud ekspluatatsioonivorneid, nagu naturaal- ja tööreut. Neile antti ainult kapitalistlikku iseloomu. Nii näiteks oli 1939. a. maata talupoegi-rentnikke ja poolteramehi umbes 22 000[2]. Paljud neudest rentnikest maad orjastavatel tingimustel, ellis sarnitud andmus maaomanikele poole saagist.

Suure hulga rahvuitalude olemasolu oli tanistuseks põllumajanduse tehnilisele progressile. Kodaulikus Eestis oli 64000 majapidamist, nis omasid üihte hobust ja 28 000 pereonnal ei olnud üldse hobust[3]. Väikeste maalappide juures ja tööloomade puudumisel ei saanud juttugi olla agrotehnika arengust. Rahvitalude puudusid sageli nõige lihtsamadki põllutöörüstad.

Põllumajanduse olukorda kodaulikus Eestis halvendas veel tema sõltuvus välisturust. Kuna kodaulikus Eesti põllumajandus tootis turule,

---

1 V. Kuusik, Eesti NSV põllumajanduse saavutusi vabariigi 10. aastapäevaks. Kümme aastat nõukogude võimu Eestis. Tallinn, 1950, lk. 34.

2 J. Kõlvin, 10 aastat nõukogude Eestit. Kümme aastat nõukogude võimu Eestis, lk. 10.

3 Rahva Hääl 23. II 1954.

siis nagu põllumajanduse elukorra määrand hinnad maailmaturuel. Monopolistlik finants-kapital aga loidis tööstussaaduste, eriti tootmisvahendite hinnad suhteliselt kõrgemal, moodustades nn. hinnakääri põllumajandussaaduste tootjate kahjuks, mis ulatusid 1930.–1937. a. perioodiselt 16,8 %-ni [1].

Selle tagajärjel seurenes majanduslikult kõrgemate talude paurotteerumine. Kodanliku võimu poolt mitmestatud toetused ja jõurdemaksud ei olnud suunatud olemasolevate parandamiseks. Pealegi sundisid jõurdemaksud laiade töötavate hulkade arvel aeade elatustaseme allapoole miinimumi, mis piirdus siseturu ostuvõimet.

Väikekaubatootja kaitsmiseks suurkapitali vastu tekkisid nõudmised Eestis müüa põllumajandusliimud kooperatiividele, mitte kooperatiivide majanduslike kõrvuse tõgi nad olemasolevate parnaadest ja monopoliorganisatsioonidest, millised aeade toodanguid turustades ja ostule vrediiti andes sidusid neid nõrist ja jalust.

Võimaldades kooperatiivide olemasolu vaid sel määral, mil nad ei õõnestanud kapitali autoriteeti, nõudis ustli nõudmus samal ajal ära ajaolu, et kooperatiivid „... võivad tekitada ja tekitavad illusiooni, nagu olemasolevad

[1] Rahva Hääl 24. VIII 1948.

valendiks sotsiaalküsimuse lahendamisel"[1]. Seda illusiooni naeruvääristavad nõukogude ajaloolased ajaloosündmuste kajastamisel.

„Iseseisva" Eesti sünnitas juba oma algupäevadest peale imperialistliku riigi poliitilises ja majanduslikus sõltuvuses. Nõukogude okupatsioon, ignoreerides oma rahvavaenulikku poliitilist olemust, nägi tihedama majandusliku läbikäimise võimaluses Nõukogude Liiduga, püüdes maa majanduse täielikku sõltuvusse kapitalistliku maailmaturu konjunktuurist, mistõttu ürgseid vapustusi sageli ka Eesti põllumajandust. Monopolistlik kapital viis kapitalismi üldkriisi tingimustes nagu põllumajanduse regressile.

Väljapääsutee ummikust näeb eesti töötav rahvas nõukogude võimu ümberlangetamises ja nõukogude korra taasehtestamises.

---

[1] V. I. Lenin, Soch., T. 16, lk. 239.

II Põllumajanduse areng Nõukogude Eestis kuni kolhoosikorra võiduni.

1. Nõukogude maareform Eesti NSV-s 1940.-1941. a.

II Maailmasõja puhkemine Euroopas viis Eesti töötavate masside elatustaseme veelgi allapoole. Miltmetele esmajärgulise tähtsusega tarbekaupadele oli sisse seatud naaberisästeem, loomas spekulatsioon. Töölajalelt olid ära võetud kõige elementaarsemad õigused.

Valitses oht, et ka Eesti tõmmatakse fašistliku Saksamaa poolt alustatud sõtta. Seetõttu tegi NSV Liidu valitsus 1939. a. septembri lõpul ettepaneku vastastikuse abistamise pakti sõlmimiseks. See ettepanek mutsus Eesti töötava rahva hulgas esile määratu vaimustuse ja kartes rahva revolutsioonilise meeleolu kasvu, oli Eesti vabariigi valitsus 28. sept. 1939. a. sunnitud vastavale lepingule alla kirjutama.
Hoolimata vastastikuse abistamise pakti sõlmimisest jätkas vabariigi valitsus oma Nõukogude-vastast poliitikat ja ettevalmistusi sõjaks NSV Liidu vastu. Vabariigi valitsuse sõjapoliitikaga, sõjaliste meeleolude kasv

viis rahvahulkade vilitsuse suurenemisele.

Nõunogude liit, täites lõpuni nõuki vastastikuse abistamise pakti nõudeid, ei võinud lõpuni pidada NSV Liidu piiride julgeoleku otsese ähvardamisega. 16. juunil 1940. a. nõudis Nõukogude valitsus uue valitsuse moodustamist Eestis, mis oleks võimeline viivivivi

lutas Eesti nõunogude sotsialistlikus vabariigis. 6. augustil 1940. a. võeti Eesti NSV Riigivolikogu palvel vastu NSV Liidu koosseisu. Kommunistliku partei juhtimisel, nõunogude peanaashavaste, eriti suure vene rahva toetusel, võis eesti rahvas rahulikult asuda sotsialistliku ülesehitustöö teostamisele oma maal.

Nõunogude võimu esimeses sammudes Eesti NSV-s oli likvideerida sotsiaalne ebaõiglus, võtta maa ära ekspluateerijatelt ja anda see töötavale talurahvale.

23. juulil 1940. a. võeti Riigivolikogu poolt vastu deklaratsioon maa nationaliseerimisest riigi, s.o. rahva omanduses. Maa suurem ülemmäärane, mis antakse iga töötava talupoja kasutada, määrati 30 hektaari[1]. Riigivolikogu otsustas nationaliseerida kõik talunikuvälja-aastumaksud, mis olid tekkinud seoses senise maareaformiga, kõik maamõõdud ja administratiivkorras pealepandud trahvid. Vastavalt maadeklaratsioonile võtsid Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja EKP(b)I Keskkomitee 9. oktoobril 1940. a. vastu määruse maatarneste ja väikese maaga talupoegade maaga varustamise kohta. See määrus fikseeris, millised maad ja millises ulatuses tuleb võõrandamisele ja milliseid talupoe-

[1] J. Lauristin, Esimene nõunogude aasta Eestis. Tallinn, 1946, lk. 172.

gade majandeid varustatakse maaga. Moodustati riiklik maafond, kuhu arvati mõisatelt ja suurmaaomanikelt õigusvastaselt võõrandatud maa, mis neil oli üle 30 ha, samuti riigi-, ploostrite ning rahvuslike organisatsioonide maad – kokku 758 358 ha[1].

530 000 maata ja vähese maaga talupoega said nõukogude võimult kogusummas 550 000 hektaari maad. Iga maata talupoeg sai maad keskmiselt 10,55 ha, sealhulgas põllumaad 4,06 ha. Jaundelõikureid sai iga vähese maaga talupoeg keskmiselt 4,6 ha, sealhulgas põllumaad 1,37 ha.

Mõõdetud kodanike üldarvust, kes taanistati maareformi läbiviimise ajaks, oli 15. detsembriks 1940. a. varustatud maaga 93,3%. Nõukogude võim andis talupoegadele peamiselt kõrge maa, mõisa- ja riigimaad, mille kodanlik valitsus oma olemasolu kahekümne aasta jooksul.

Nõukogude võim vabastas talurahva täielikult suurtest maksudest maa ostmisest ja rentimisest. Lisaks tasuta põlisest maareformist saadud maale andis nõukogude valitsus sulaseile ja mehhanisaatoritele pisaajalist rõhutud laene ehitustöös ning inventari ja loomade muretsemisel – kogusummas 9 miljoni rubla ulatuses[2].

---

[1] J. Vares, Mida töi nõukogude võim eesti talurahvale 1940./41. a. Rahva Hääl 18. VII 1945.

[2] J. Lauristin, Esimene nõukogude aasta Eestis, lk. 134.

3. detsembril 1940. a. ja 11. veebruaril 1941. a. andis välja ENSV(B)P Keskkomitee ja Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ühised määrused, mille alusel Eestis organiseeriti 25 masinatraktorijaama ja töötavate talupoegade abistamiseks vähese tasu eest. Samal otstarbel organiseeriti Eesti NSV-s 278 kohalaenutuspunkti.

Nõukogude valitsuse ja kommunistliku partei määrata sõjajärgse esimese abi eesti töötavatele talupoegadele väljendus ka eesti põllumajanduse materiaal-tehnilises varustamises. Venemaa vabariikidest veeti sisse traktoreid ja põllutöömasinaid masina-traktorijaamade ja talupoegade varustamiseks inventariga, seemet ja sõidu- ja sõnnikualuseid mineraalväetisi, seemneid jm. Kokku sai Eesti NSV põllumajandus esimese nõukogude aasta jooksul Nõukogude valitsuselt abi umbes 230 miljoni rubla ulatuses[2].

Põllumajanduse viitadallaste tõgeras sundati talupoegade abistamisele ka nõuetekohasel harimisel ja loomapidamise õigeaegsel arendamisel. Eesti NSV 1941. a. rahvamajanduse arendamise riiklikus plaanis oskarelt nähti ette põllumajanduses põljaumuldmuride üldtoodangu tõstmine 8% võrra, tehniliste ja aedviljakultuuride saagi tõstmine ning abinõud

---

1 Rahva Hääl 11. VIII 1950.

2 Eesti NSV ajalugu. Tallinn, 1952, lk. 396.

majandamine tõstmises[1]. Sama plaani põhjal oli ette nähtud suurt ehitustöö mahtu, millega loodeti 20 000 ha rootunud maad muuta põlluviljamaaks[2].

Nõukogude võimu esimesel aastal hakati Eesti NSV-s rajama ka sotsialistlikke põllumajandeid. Loodi 109 sovhoosi ja alustati esimeste kolhoosde organiseerimist[3]. Esmajärjekorras talupojad, kuhu kuulusid maatöölised-kaastöölised, sovhoosides ja vennasvabariikide kolhoosides tööorganisatsiooniga, hakkasid neid organisatsioone juurutama. 1941. a. alguseks oli Eesti NSV-s loodud 7 kolhoosi ja 20 masinajaama[4].

Nõukogude võim avas Eesti põllumajandusele kaasteid, pidevat tootmisvõimsuse, pakkudes põllumajanduse maailmaturu hindadest, kuues stabiilse vahetuse tööstuse ja põllumajanduse vahele ning avades põllusaaduste müügiks lähedased turud. Tõstan kahuka nägi omalaadse organisatsiooni, et töörahva võim on koopia midagi muud, kui sellest kaasa levitas uulaulus.

---

[1] J. Lauristin, Esimene nõukogude aasta Eestis, lk. 124.

[2] samas, lk. 135.

[3] R. Ilmet, Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimine, lk. 9.

[4] D. A. Трайнис, Ленинизм о социалистическом строительстве в Эстонской ССР. Таллин, 1962, стр. 8.

Nõukogude maareformi teostamine toimus terava klassivõitluse tingimustes maal. Proletariaadi diktatuuri kehtestamisega, maa natsionaliseerimisega, maa ilmumäära määramisega ning vastava maarendipoliitikaga piirati mulaulase võimu. Kulaklus vastas sellele nõukogude - vastaste väljaastumistega, terroristlike ettevõtete - ja juhtdelõikesaajaid, kuritegelaste ja vahemulderi nõukogude vorra ja „puhaste" kohta. Kulaklase poolt teostati ka terroristlikke akte, kst. ajalehes ei olnud vahel juhtumeid, et surevad klassid oleksid näitlikavalt lahkumud vabatahtlikult"[1].

Kulaklase sellise tegevuse põhi valgi see, et ta oma töötava talunaha vaenulikust suhtumist oma rõhujasse. Töötavate talupoegade võitluse oma elu eest katkestas 1941. a. suvel algand Suur Isamaasõda.

---

1. J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 216.

2. Fašistlik häving Nõukogude Eesti põllumajanduses.

Alusdokumendid reeturlikult sõda Nõukogude Liidu vastu, õõnestus sarnaselt fašistlikul ainuel ajaliselt valdutada ka Eesti N.S.V. territooriumi.

Okupandid tähistasid oma Nõukogude valitsuse korraldused, sealhulgas ka nõukogude maareformi. Fašistlikku mõõdupuud kohaldades tähistamisi oma „Bolševike maareformi tühistamise aktid" kohaselt tuli nõukogude maareformiga võõrandatud maad tagastada endistele omanikele. Töötavalt talurahvalt võeti jällegi maa ära. Maad taastatud mõisnikele võimu ja tehti ettevalmistusi maa andmiseks sarnaselt kolonistidele.

Kulakud, „tähtsamast" oma endiste positsioonide taastamise eest, aitasid sissetungijail maha lasta või vangistada aktiivsemaid, teadlikumaid töörahva kuvide eest võitlejaid, nes võtsid osa nõukogude maareformi läbiviimisest maal või ise olid nõukogude võimult maad saanud.

Talupoegadelt nõuti sisse vabatahtlikus Eesti ajast pärinevad, Nõukogude valitsuse poolt muututatud võlad ja ka uued laenud, mida oli antud nõukogude võim.

Okupantide poolt äraandmisele määra-

tud põllumajandussaaduste sundnorme
olid tohutud. Põllumajanduse toodang nar-
tati hitlerliku sõjamasina vajaduste jaoks.

Fašistid hävitasid ja rüüstasid paljas kõik
nõukogude võimu ajal organiseeritud masina-
traktorijaamad, kohalaenutuspunktid ja
sovhoose. Eestist veeti Saksamaale 5 86 trak-
torit, 1700 rehepeksumasinat ja lokomobiili,
ligi 30 000 mmud põllutöömasinat ja -riista[1].

Vähenes mõlvipind Eesti NSV-s. Nii langes
teravilja mõlvipind 1944. aastaks võrreldes 1941.
aastaga 35 %, kartuli mõlvipind 31 %, liina
mõlvipind 64 %. Samal ajal vähenes saaki ka
päeliste puudumise tõttu. Põllumajandus-
saaduste toodang langes keskmiselt 50 %[2].

Ka loomakasvatuse alal olid nahjud rä-
ga mmed. Hobuste arv vähenes 50 %, veiste
ja sigade arv umbes niisama palju, lammaste
arv 70 %, nodulindude arv umbes 70 %[3].
Ümberpandid hävitasid 1/3 mesilasi, 1/4 maemjaamu.
Hävines ligi 15 000 talumaamut, talumetsi laas-
tati ligi 30 % ümber.

---

[1] Sama fašistlike röövvallutajate ja nende kaasaskäijate kuritegude uurimise ja karistamise erakomisjoni riikliku komisjoni teadaanne sama fašistlike röövvallutajate kuritegudest Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis. Rahva Hääl 30. XI 1944.

[2] A. Mäe, Nõukogude maareformi tulemused Eesti NSV-s. Eesti Bolševik 1948 nr. 1, lk. 50.

[3] A. Veimer, Eesti NSV majandusprobleeme, lk. 98.

Sõja ja sunnimaks tööstava talurahva vihkamist ning vastupanu sõna otsepantidele ja annde näpilastele usti nodaulise natsionalistide näol, selles nähtis vastavalt parunite ning mõjaste ja siltsite tegevuse jätkajaid.
Talupojad muldusid põllumajandussaaduste andmisest ja nuumade noormiste täitmisest, varjasid vilja ja loomi. Maal arenes partisanliikumine, millele fašistlid vastasid julmade karistustega. Eesti töötava talurahva päästis täielikust laostamisest Nõukogude Armee siinse pealetung.

3. Nõukogude maareformi taastamine Eesti NSV-s 1944.–1947. a. ja põllumajanduse arengumuutmine massilise kollektiviseerimiseni 1949. a.

Eesti NSV territoorium vabastati fašistlikust okupatsioonist Nõukogude Armee 8. lõõgi tulemusena 1944. a. sügisel.

Juba vabastamisoperatsioonide ajal Nõukogude tulnud Eesti NSV Ülemnõukogu võttis 17. septembril 1944. a. vastu seaduse „Sarsa okupantide poolt äravõetud maa tagastamise kohta Eesti NSV talupoegadele". Ülemnõukogu seaduse alusel avaldatud Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa K(b)P Keskkomitee määrused nägid ette mitte 1940.–1941. a. maareformi lihtsa taastamise, vaid maareformi läbiviimise pärast Suurt Isamaasõda teostatud muutes poliitilistes tingimustes.

Sõda ja okupatsioon tõid kaasa suuri majanduslikke purustusi. Okupatsiooni ajal leidus pulmuste seas palju otsesid fašistide abistajaid ja rahvavaenlasi. Teiselt poolt tõstis sõda ellu palju tõelisi Nõukogude kodumaa patrioote, kes võitlesid armees okupantide vastu või pidasid tagalas partisanivõitlust. Neid asjaolusid arvestades tuli maareformi läbi viia

põhjaliikumalt, võõraudades sarnaste näsilaste maad nas täielikult või suuremas osas ja osutades suurimat abi sunpatsioonni tõttu nannatanud talupoegadele. Moodustati riiulile maafond, mille arvati[1]:

1) ühe omaniku valduses olnud maad, mis ületavad 20-30 ha, olenevalt maa headusest ja asukohast;

2) sarsa okupantidega ärapõgenenud rahvavaenlaste maad;

3) sarsa okupantide abistamnd talupoegade maast see osa, mis ületas 5-7 ha;

4) maad mis enne nõukogude võimu taastamist olid fašistliku riigivõimu või selle allorganite valduses;

5) maad, mis enne nõukogude võimu taastamist olid siinsete, nõukogude, klooster ite valduses;

6) sarsa uolaustide maad.

Nõnn moodustas riiklik maafond 43708 majandilt osaliselt või täielikult võõraudatud maade arvel 92049 ha[2].

Okupantide näsilastele jäeti ainult nüpalju põllumajanduslikku inventari, mipalju vajab 5-7 ha harimine. Ülejäänud inventar, hooned ja vabaolnud võõraudati. Samuti võõraudati

[1] R. Mustel, Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimine, lk. 10.

[2] A. Buzulukov, Eesti NSV talundite majandusе analüüs alates nõukogude maareformist (1944.-1947. a.) suni massilise kollektiviseerimiseni (1949. a.). Nõukogude headuse aruguat Eesti NSV-s 1940-1950. Tallinn, 1950, lk. 148-149.

tööjõuvale talurahvale kagasiantavatelt maadelt 1944. a. koristatud põllukultuuride saak.

Maareformi alusel anti 42 311 maata ja vähese maaga talupojale 416 859 ha maad, sellest 15 9412 ha põldu[1].

Võimuorganite valitsus ja partei osutasid endistele maatalurentnikele ja teenijatele igakülgset abi oma majapidamiste rajamisel ja korraldamisel. Võõrandatud hooned, sarilooma ja põllumajanduslik inventar jagati töötava talurahva vahel. Aastatel 1945. a. jooksul anti uusmaasaajaile üle 4384 talu nõiga elu ja võrvalhoonetega, 4172 tööhobust, 18116 lehma jt. loomi[2]. 1945 taludelt said üle 39 miljoni rubla krediiti, sealhulgas ehitustööde läbiviimiseks 18 miljoni rubla. 4000 taludelt sai 4 600 000 rubla loomade ostuks ja 10 000 talumajandile anti 16 800 000 rubla seemne, väetiste ja inventari ostuks. Partei ja võimuorganite valitsus pahastasid 1945. a. jooksul suure osa uusmaasaajaid põllumajandusmaksude tasumisest ning riigile põllumajandussaaduste kohustuslikust müügist ja vähendasid teisele osale taludelist põllumajandusmaksu ning põllumajandussaaduste riigikohustusi 50% võrra.

---

1 Rahva Hääl 11. VII 1950.

2 Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei Keskkomitee määrus nr. 81 5. veebruarist 1946. a. Eesti NSV uusmaasaajate edasise abistamise abinõude kohta. Rahva Hääl 6. II 1946.

Maa tagasiandmine talurahvale toimus ägeda klassivõitluse tingimustes. Samal ajal püüdsid mulaulik-natsionalistlikud elemendid püüdsid igati tähistada talupidajate maaga varustamist, arvestades võimuorganite valitsuse poolt antud seadusi jne., võttis tõötav talurahvas maareformi teostamisest aktiivselt osa.

Valdade maakorralduse komisjonid koosnesid peamiselt mehhik- ja väetalupidajatest, kes paljastasid mulaulikke machinatsioone, maade, varja, inventari varjamist mulaulike poolt. Neid oli juhtumeid, mis valla maakorralduse komisjonidesse pugesid mulaulike näärilased. Nad püüdsid reformi teostamist, raiksid omapäiste näärilasi ja mulaulikke. Ka aitasid nad varjata varja ja inventari, jätsid mulaulikele paremad maad, võimaldasid fiktiivseid talude jagamisi, mille tagajärjel ei saadetud maata ja väikese maaga talupidaja müüdaldanult varustada maaga, varikoomadega ja inventariga. Oli vaja kontrollida maareformi teostamist ja kõrvaldada puudused. 1945. a. suvel saadeti maale Eesti NSV Põllutöö Rahvakomissariaadi ja Maakorralduse Peakomisjoni töövõimelised moodustatud brigaadid. Need brigaadid koos valdade maakorralduse komisjonidega ja külaaktiiviga vaatasid veel kord üle osa valla majandeid, kontrollisid maa-

reformi aute ja protokolle. Aimüüsi Tartumaal avastas kontrollbrigaad 175 seaduse rikkumise juhtu maareformi teostamisel, neist 79 fiktiivset maa ja inventari jagamise juhtu seltsumite poolt[1]. Kontrollbrigaad koos valla maakorralduse komisjonidega kõrvaldas kõik avastatud puudused kohapeal.

Oli vaja aktiviseerida valla täitevkomiteede maakorralduse komisjonide endi tööd. Selle põhjal andsid Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja E.K(b)P Keskkomitee 9. novembril 1945. a. välja määruse, millles kohustasid maakonna täitevkomiteesid ja partei maakonnakomiteesid tugevdama valla maakorralduse komisjoni aktiivsematе ja teadlikumatе töötava talurahva esindajatega, et süüresti avastada ja likvideerida kõik maareformi teostamisel tehtud moonutused ja puudused.

Ilusmaasaajatele edasise abi osutamiseks kohustas Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja E.K(b)P Keskkomitee määrus nr. 81 5. oktoobrist 1946. a. Eesti NSV Põllutöö Rahvakomissariaati ja tema kohalikke organeid, samuti E.K(b)P kohalikke organeid tagavitusele võtma abinõusid et ilusmaasaajad saaksid iga talundi kohta 12–18 ha maad riigifondi

[1] A. Peets, Maareform Eesti NSV-s 1944.–1945. a. Eesti Põllumajandus 1946 nr-t, lk. 328.

reservmaafondi muudatest maadest[1]. Sama määruse alusel võõrutakse sulamüüt ja ettepantide käsilaste majapidamistest võõrandamisele kuulvate varade küsimust üleandmist muumaasaajatele, nähaus ette neile muu vajalike abivahendite andmine jne.

Suurt tähtsust meie vabariigi töötavate talupidajate elus omas neile maa põhise kasutamise aktide kättesaamine. Vastavalt Eesti NSV Ülemnõukogu seadusele 17. septembrist 1944. a. „Sama omapantide poolt äravõetud maa tagastamise kohta Eesti NSV talupidajatele", võtsid Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja EKP(b)I Keskkomitee 1. märtsil 1946. a. vastu otsuse, mis nägi ette, et maa põhise kasutamise aktid antakse välja nõigile maad omavatele talupidajatele.

Endiste sulaste, talutöölistajate ja kehvikute elavaegne soov omada maad, mis suudaks toita neid ja nende perekonda, täitus legaalsuses.

---

[1] Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja Eestimaa Kommunistlise (bolševike) Partei Keskkomitee määrus nr. 81 5. veebruarist 1946. a. Eesti NSV muumaasaajatele ehitise ehitamise abinõude kohta. Rahva Hääl 6. II 1946.

Kehvatalurahvas asus veelgi sindlamalt toetama Wõnuogude valitsuse ja kommunistliku partei poliitikat. Ka keskmikud, kuda kutsi mulamud kirjutasid nimelõstiga, nagu võidaks nendeltsi maa ära võtta, vabanesid oma põhilistest Wõnuogude valitsuse poliitika suhtes. Maa põlise rahutamise aatide mõttrandumine talupoegadele algas 1946. a. ja viidi lõpule enne 1947. a. suvadkülvi algust[1].

Maareformi teostamine lühikese aja jooksul sõjajärgsetes raskustes tingimustes oli selgus tõendiks nõuogude vana tugivuest ja elulsuusest.

Maareform täitis temale seatud ülesande: ühelt poolt varustas maaga maatalurahvi ja mõisnikuid, kõi neile sindla majandustöön aluse ja vabastas nad surmaaurest mulaku poolt, teiselt poolt piiras otsustavalt mulaulust mõi klassi. Keskmiku muutus nõukogu majas maal.

Kuid mõtle ülas arvata, et maareform likvideeris mulaulus ekspluataatorliku majanduse aluse täielikult, et mulamul polnud enam ekspluateerimise ja arenemise võimalusi. Likvideeritalumajapidamise juures püsis mulaulikel elementidel veel võimalus ekspluateerida nõhvikuid, ehkki piiratud määral. Talurahva sotsiaalne mõistmine on väike kaubatootmise juures parataoline ja toimub seniseva,

[1] Rahva Hääl 1. I 1948.

nii väikenaabatootmine on põllumajanduses valitsev majanduslik sektor. Ka nõunagude norra tingimustes toimub ümbertalupoegade differentseerumine. Maatamehed, sellele nõunagude võim andis endiste mulaanide majandid praegu tervikuna nätte, muutuvad paari-aastase pärast jõukaiks peremeesteks, endised tehnikud - juhtideloomesaajad aga võivad muutuda nagunii mulaanideks. 215

Orale annules Kilingi-Nõmme talu Saarde mõisa nõunaguse Saarde vallas Pärnumaal [1]. See majand oli nõukogude Eesti tingimustes tehnikaline - tal oli nõigest 3,8 ha maad, sellest 1,6 ha põldu. Ora sai nõunagude võimult juhtideloome (8,6 ha), hobuse ja lehma. Kolme aasta pärast oli sellel majandil 2 hobust, 3 lehma jne. Ora ostis Vesti, hannas pidama nakt alalist palgatöölist ja suutis teiste majandite mulaanideks.

Sellest näitest selguvad meile võimalused ja teed mulaanide majandite nõunaguse norra tingimustes. See sümnitab väikenaabamajanduse kapitalismi. Sellepärast õpetasi Lenin, et väikenõukaudne struktuur on meie praamine vaenlane.

---

[1] V. Buzuluzov, Eesti NSV talurahvite majanduse analüüs alates nõukogude maareformist (1944.–1947. a.) kuni massilise kollektiviseerimiseni (1949. a.). Nõukogude teaduse arengust Eesti NSV-s 1940–1950, lk. 168.

Järelikult seni, mil põllumajandus ei ole valdavas osas kollektiviseeritud, on sulandumise teenindamises olemas veel kõik põhimõtted, koolimata nõukogude võimu ulatuslikust abist sehvitalupoegadele.

Nõukogude võimu taastas Eestis 24 masinatraktorijaama ja 240 kohalikku punkti, millede ülesanded oli teenindada sehv- ja mesitalupoegade majandeid, asdata neil tõsta oma majandite taset ja luua eeldused Eesti NSV põllumajanduse ümberkorraldamiseks sotsialistlikul alusel[1]. Abi põhiosa siin osutama ka sovhoosid. 1945. aastaks oli Eesti NSV-s loodud 54 sovhoosi, mis aastaks ulatuslikult tanapäeva tehnikat[2]. 1948. aastaks nende arv jõuab 73-ni.

Sovhooside ülesanne näitas talupoegadele, et sotsialistlikus suuremajapidamises tingimustes on võimalik tõsta tööviljakust mitmekordselt, võrreldes üksikmajapidamistega. Samal ajal Eesti NSV sovhoosid andsid talupoegadele suurt abi nende inventari remondimisel, uute hoonete ja seemnevilja müümisega jne.

Nõukogude võim asjundas Eestis täielikult ümber põllumajanduslikku ühistegevuse.

---

[1] Rahva Hääl 1. I 1946.

[2] N. Busulmov, Kolhoosikorra võit Nõukogude Eestis. Eesti Bolševik 1949 nr. 24, lk. 54.

Okupatsiooni ajal olid Eesti üks põllumajanduslikud ühistud suuremalt jaolt varjusurmas, välja arvatud piimaühistud, mis tegelesid normipiima ja või normi ostmisega.

Nõukogude valitsuse ja parteli otsustega taastati põllumajanduslike ühistegevuse uutel alustel, asutati juurde palju uusi ühistuid. Põllumajanduslikku ühistu ülesanded on väljendatud ühistu tüüppõhikirjas: „Ühistu seab endale ülesandeks põllumajanduse arendamise riikliku plaaniga ja valitsuse määrustega sihikindlustada põllumajanduslikku tootmist ja suurendamist oma liikmete poolt täielikumate majapidamisviiside rakendamise, vajaliku abikäitiste organiseerimise, oma liikmete tootmisvahendite varustamise, põllumajanduslikku tootmist ümbertöötamise ja müügi organiseerimise teel ning sellega saavutada oma liikmete majanduslikku olukorra üldist paranemist"[1].

Ühistutest tekkis välja mulaid ning juhtivatele kohtadele valiti töötava talurahva esindajad. See aitas tublisti kaasa ühistute mõjusfääri laienemisele. Põllumajanduslike ühistute püsivast arengust annab tunnistust nende liikmete arvu suur kasv. Näiteks Viljandimaal oli 1945. a. põllumajanduslike ühistute liikmete arv 5900, 1946. a. algul koondus ühistute ümber

---

[1] Põllumajanduslikku ühistut tüüppõhikirjast. Rahva Hääl 14. VI 1945.

juba 12 988 kolhoosiniku talupoega ja 1948. a. suvel põllumajanduslikesse ühistutesse juba 16058 lüget[1].

Paljudes ühistutes organiseeriti talupoegade endi algatusel ühistumajandeid, mis talupojad said esimesi kogemusi maa kollektiivse harimise alal. 1947. a. oli Viljandimaal põllumajandusühistute arv tõusnud 58-ni, üldsuurusega 2781 ha[2].

Need ühistud näitasid koopereerimise alamas astmes talunahvale kollektiivse töö eeliseid ja selletõttu oma ühistute tegevus tähtsat kohta kollektiviseerimisliikumise ettevalmistamisel. On ju talunahva vaasatõmbamine sotsialistlikku ülesehitustöö tee ... talumajandite massiline koopereerimine nõigil ühistegevuse aladel, millustatud talumajandite ülendamine sotsialistlikku tööstuse ümber, kollektivismi algete juurutamine talunahva hulgas enmalt põllumajandussaaduste turustamise ja talumajandite tarustamise alal ning hiljem põllumajanduslikku tootmise alal[3].

Partei ja valitsuse hoolitsuse tagajärjel hakkas nõukogude Eesti põllumajandus siiresti paranema sõja ja okupatsiooni läbi tekitatud raskustest.

---

[1] Sanala 2. IV 1948.
[2] Sanala 30. V 1947.
[3] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 134.

Eesti NSV ülemnõukogu poolt 1946. a. vastu võetud seadus Eesti NSV rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaani kohta 1946. - 1950. a. astus Eesti NSV põllumajanduse suure ja vastutusrikkaa ülesande: tõsta põllumajanduse saagikusdaugu tase viisaastaku lõpuks 7% võrra kõrgemale 1940. a. tasemest.[1] Selle saavutamisel on tähtsamaks vahendiks maaviljaruse tõstmine ja põllumajandussaaduste saagi suurendamine põllukultuuri tundliku tõstmise ning ekstensiivse põllumajandustaadluse saavutuste laialdase rakendamise alusel.

1946. ja 1947. a. jooksul rajas Eesti NSV-s niisturipinnad 85 000 ha võrra ja moodustas 1947. a. 99% sõjaeelsest tasemest[2]. Tööviljaka üldsaak oli Eesti NSV-s 1947. a. võrreldes 1945. aastaga 170% ja rukkisaak üldsaaki 143%[3]. Seejuures tõusis talundite üksikute teraviljasaak 14% igalt hektaarilt, riigi sovhoosides 21%.[4] Tublisti suurem oli põlhoosides ka rukkisaak – tänu suurmajapidamise eelistele väikemajapidamiste ees.

Suur töö tehti ära maaparandustööde alal.

---

1 Seadus Eesti NSV rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaani kohta 1946. - 1950. a. Rahva Hääl 17. VII 1946.

2. Rahva Hääl 10. I 1948.

3 Rahva Hääl 22. IV 1948.

4 Rahva Hääl 1. I 1947.

1945. - 1947. a. jooksul puhastati magistraal-kraave 2820,7 km ulatuses ja detailkraave 3862 km ulatuses[1]. Sel võimaldas 1946.-1947. a. jooksul üles harida 22558 ha uudismaad.

Suur tähtsus meie vabariigi põllumajanduse arengus oli veemasvabariikidelt. Nii Eesti NSV põllumajanduses sai 1946. a. põllutöömasinaid ja riistu, nende tagavaraosi ja mineraalväetisi 14,4 miljoni rubla väärtuses, siis 1947. a. sai ta neid kaupu juba 23,4 miljoni rubla väärtuses, seejuures tuli sellest kogusest teistest nõukogude vabariikidest kaupu 1946. a. 9 miljoni rubla väärtuses ja 1947. a. 14,4 miljoni rubla väärtuses.

Veemasvabariikidest on saadetud elektrijõujaamade seadmeid, juhtmeid, lokomobiile jne. Ühtlasi suurenes põllumajanduse elektrifitseerimine. Kolme aasta jooksul (1945-1947) elektrifitseeriti üle 8000 talumajandi[2]. Võrreldes nõukogude - natsionalistliku valitsuse ajal teostatud elektrifitseerimistöödega näitajaga selgub, et nõukogude võimu ajal oli elektrifitseerimise tempo enam kui 5 korda suurem. 1947. a. oli vaid ainuüksi Viljandimaal elektrijõujaamade arv 16 jaama võrra[3]. Kasta jooksul saavas elektrifitseeritud majandite arv vabariigis. Elektri-

---

1 Rahva Hääl 22. IV 1948.
2 Rahva Hääl 20. VI 1948.
3 Sõnala 22. IV 1948.

fitsveriinistööde teostamisel veelgi võrgenua tempo saavutamist tarvitas üksikmajapidamiste süsteem. Koolimata nõukogude võimu suurest abist üksiktalupidajaile, ei suutnud paljud talupojad välja rabeleda raskustest.

2152

Üksiktalumajapidamiste väikesed põllud ei võimaldanud tehnikat ülilaialdaselt rakendusele võtta, ranendadea teadusliku meetodeid põlluharimisel. Kõigjal ei suudetud täita põllukultuuride külviplaane, eriti suur oli mahajäämus loomakasvatuse alal.

Nii Eesti NSV ei olnud abi saanud teistelt nõukogude liidu vennasvabariikidelt, siis oleks meie vabariigi väga tõsine, nüs juba 1947.a. saavutas sõjaelu tasemel, tasemel tööliste vajaline põllumajandussaaduste pumdusesse. Vaadeldaval ajajärgul valitses erakordselt suur disproportsioon tarnijatelt areneva sotsialistliku tööstuse ja suhteliselt aeglaselt areneva põllumajanduse vahel. Traktorist on kesamüra- ja eriti nõrvia talumajandid põllumajanduses praegusel tarbimismajandid nende vajaduste rahuldamiseks ei ole märkimisväärne. Nad arenevad lihtsa või isegi vähendatud taastootmise alusel.

Meie vabariigis mujunes välja olukord, mis erines varasemais vennasvabariikides enne sotsialistlikku ümberkorraldamist: nõukogude võim tugines sotsia-

listlikule suurtööstusele linnas ja väikeomanikutoot-misele maal. Kuid sotsialistlikus ühiskonnas töö tagamise garantiid on näidanud, et nõukogude võimu baseerumine nahk erinevat ühiskondlik-majanduslikul alusel ei või noaga nesta, sest see ohustab linnade ja tööstuse varustamise vajaduste seisukohast tähtsamate põllumajandussaadustega.

Väljapääs olukorrast seisab selles, õpetab J. V. Stalin, „... et üle minna talupidajate mahajäämuse ja killustatuse, väikemajanditelt ühendatud, ühiskondlikele suurmajanditele, mis on varustatud masinatega, rakendatud teaduse saavutustega ja on suutelised toodangu võtte suurel hulgal kasutama. Väljapääs on üleminemises ühiskondlikult talupidamiselt kollektiivsele, ühiskondlikule majandamisele põllupidamisel"[1].

Nõukogude Eestis tähendab põhjast maaomanike läbivõitmist selle ühiskondlik-majanduslikus sektorite:

1) väikeomanikutootmine, s.o. väike- ja kesktalupidajad ning käsitöölised;
2) erakapitalism, s.o. osaliselt ekspropriseeritud, osad säilunud mahukas maal;
3) sotsialism, s.o. sotsialistlik tööstus linnas, sovhoosid, traktorijaoskonnad, kohalikud tehnikapunktid ja põllumajanduslik kooperatsioon maal.

---

[1] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 170.

VÄIKETLUP ⇒ SUURTLUP.
2152

Sotsialismi võidu kindlustamisega Eesti NSV-s tuli põllumajanduses ümber korraldada sotsialistlikus, tuli väiketalumajapidamise asemele luua kollektiivne sotsialistlik suurmajapidamine ja selle alusel likvideerida kapitalismi maal – kulakuid – kulaklus. Seda nõudis rahvamajanduse plaanipärase arenemise seadus.

Tingimused kollektiviseerimisega Eesti NSV-s olid loodud juba nõukogude võimu kehtestamisega, maa natsionaliseerimisega ja masina-traktorijaamade võrgu loomisega. Kuid mitte väiksemat tähtsust kollektiviseerimisküsimuses ei omanud marksistliku teooria aluseadus ja kommunistlik selgitustöö selle põhjal, vennasvabariikide saavutused ja kogemused. Ülaltoodud tegurid aitasid eesti töötavat talurahvast kindlalt veenda, et ainuõiges tees põllumajanduses on kolhoositu.

Paljud talupojad tutvusid juba Suure Isamaasõja ajal nõukogude Liidu tagalas kolhoosikorraga. Sõja lõppedes mälestasid nõukogude Eestit kolhoosnikud vanematest liiduvabariikidest, kes jutustasid sotsialistliku põllumajanduse saavutustest. Üle saabusid 1946. a. veebruaris Eestisse mõlla kanged suguvennad Stalini nimelisest eesti kolhoosist Abhaasia autonoomses vabariigis[1]. 1947. ja 1948. a. korraldasid meie talupojad vastuvalt ekskursioone vanemate

[1] Rahva Hääl 26. II 1946.

liidevabariiride kolhoosidesse. 1947. a. oktoobris-novembris korraldasid eesti talupojad ekskursioone Kaunaasse. Talupidajad nõigist Eesti NSV maakondadest tutvesid praaegu 3 nädalat pestuud ekskursioonil Salme kolhoosiinülaga ja Kaunaasia saatamisväärsustega[1].

1948. a. veebruaris külastasid Eesti NSV talupojad Leningradi oblasti kolhoosireid ise[2].

Saadud muljed olid tugevaks tõukeks meie talupoegade arenemisel kolhoositeele.

Esimesena vabariigis (nii nimetatakse 1941. a. elimineeritud kolhoose) loodi 23. augustil 1947. a. Saaremaal Valjala vallas (nüüd Orissaare rajoon) Viktor Kingissepa nimeline kolhoos. Varsti tekkisid esimesed kolhoosid ka Võrus, Tartus-, Valga- ja Läänemaal. 1. jaanuariks 1948. a. oli vabariigis juba 5 kolhoosi[3].

Sellest, kuidas tegelikult toimus kolhoosidesse asutamine, annab ülevaate esimese kolhoosi rajamine Viljandimaal Tarvastu vallas Lõõnsi külas (nüüd Viljandi rajoon)[4]. Kolhoosi asutamise algatajaks oli talupidaja-kommunaasaaja Karl Õunpuu – lõõnsi külanõukogu. Tõuke selle mõtte teostamiseks andis juttuajamine Otsi abimajandi juhataja Jüri Tammega, kes kirjeldi

---

1 Rahva Hääl 16. XII 1947.

2 Rahva Hääl 8. II 1948.

3 N. Buzulukov, Lenini-Stalini õpetus põllumajanduse kollektiviseerimisest. Eesti Bolševik 1949 nr. 11, lk. 49.

4 Sakala 14. II 1948.

jõudis tagasi õppereisilt Kaukaasiast ja rääkis, mil jõudsalt ja kultuurselt elasid uusi kolhoosnikud Salme külas asuvas Stalini-nimelises miljonärkolhoosis. Eesrindlikud nõuv- ja nõuklalupojad toetasid soojalt kolhoosi asutamise mõtet, mitmed külamees alustasid vastuagitatsiooni. Ülemsi küla külas Anna Juder, külamees sabaraua Karl Liige jt. nõustasid isiklikuse mõjutamist: puskarilehe ja kolhoosivastaste lainukampaaniate näitel näitekäsk.

1948. a. jaanuari keskpaigaks oli lõpliselt selge, et 9 Ülensi küla talupidet on valmis kolhoosi astuma. Nende maaalad ühes küla keskel asuva Tarvastu põllumajandusühistu ühishoonetega, mille ühisasutustes kolhoosile saadi nõusolek, moodustasid võrdlemisi ühtlase, 246 ha suuruse terviku. Ühe poole sellest pindalast oli viljakas põllumaa.

8. veebruaril 1948. a. toimuski kolhoosi „Punane Koit" asutamiskoosolek. Kolhoosi põhivarasse andsid liikmed 26 hobust, 23 lüpsilehma jt. noorloomi. Kolhoosipere iseliikmeks nõustamisega oleva maa suurus sõnadlusmääramisel otsustati võtta individuaalaiamaa suurus ülemmääraga 0,6 ha. Noorloomade arvu ülemmääranguga iga kolhoosipere kohta sõnastati 2 lehma, 1 nuumpar, 2 emist põrsastega, 10 lammast ja 10 mesilaspere. Kolhoosi esimeheks valiti Jüri Tamm, kes

omas käid nagemusi ühismajandi juhtimisel, ol-
les varem edukalt töötanud Tõnastu sovhoosi,
omas põllumajanduslikku haridust, oli õppinud
Põllumajandusministeeriumi poolt korraldatud kol-
hoosiraadri ettevalmistamise kursustel ja osa
võtnud talupoegade õpireisist Leedu nõukogude kol-
hoosidesse.

Suures abikas kolhooside rajamisel olid va-
litsuse ja partei poolt antud juhtnöörid ja soo-
dustused. Koosnõlas VKP Liidu Ülemnõukogu Võ-
rogu määrusega 15. veebruarist 1948. a. võlja
antud Eesti NSV Ülemnõukogu Võrumaa määrus
soovitatavate Eesti NSV kolhoosidele viimaks
määrata iga kolhoosipere isiklikus kasutuses ole-
va aiamaa suurus 0,25–0,60 ha[1]. Igal kolhoosi-
perel on lubatud pidada isiklikus kasutuses 2 lehma, 2
2 lehma, neni 2 noorloomа ja 1 emis sihes
põrsastega, nii aga kolhoos juhatus leiab tarvi-
liseks olevat, siis 2 emist sihes põrsastega, koos
neni 10 lammast ja mitse, piiramatul arvul
noorlinde ja mesilasi ja neni 20 mesipuud.
Edasi märgitakse, et naturaaltasu määrad
traktorijaamade töödе eest Eesti NSV kolhoosides
on 10% nõrra maadalamad üksikutele kohta
kehtivatest määradest.

Kolhoosidele ja kolhoosnikutele on ette näh-
tud soodustused krediidi näol kapitaalma-
hutustes, mineraalväetiste ja seemnete, produk-

[1] Kalma Kääl 26. II 1948.

liiose nagja ja mesilasperede nuretseemnes. Kooneid mitteomavaile kolhoosnikele antakse individuaalseks elamuehituseks pikaajalist laenu, ka toetatakse laenudega kolhoosimestese ümberasuvaid kolhoosnikke nende elu ja majapidamishoonete ülesehitamisel. Peale selle teostatakse kolhoosidele ja kolhoosnikutele metsa müümist ehitustöös 50%-lise hinnaalandusega.

Ülal tähendatud määrus näitab ilmsesti võimaguda valitsuse hoolt noorte liiduvabariikide põllumajanduse arendamise eest. Esmajoones on see suunatud toetus tõstatada talupoegade poolt ellu kutsutud noortele kolhoosidele. See aitas kolhoosidel ja kolhoosnikutel siiresti välja ehitada oma majandeid, varustada neid vajaliku loomade väetiste ja seemnetega ning nejundada noortest kolhoosidest mõne aastaga esmaklassi majandeid.

Eesti NSV Ülemnõukogu määrused nr. 366 ja 367 13. aprillist 1948. a. riigile teravilja ja kartuli, liha ja piima kohustuslikku müügi kohta Eesti NSV kolhoosides ja kolhoosipered poolt määravad viimase kolhoosides kohustused riigi vastu, nende täna riigilt saadud abi eest[1]. Nii määrustes pegeldub aga ka nõukogude võimu järjekindel hoolitsus ja tähelepanu meie noorte kolhoosides ja kolhoosipered eest. Kolhoosidele on kehtestatud märgatavalt

[1] Rahva Hääl 28. IV 1948.

väiksemad müügikohustused, mis need olid hektaari pealt arvestatult määratud endistele üksikmaksutaludele. Kolhoosde loomakasvatuse arendamise seisukohalt oli eriti oluline soodustus, et piima- ja lihamüügikohustused vähendati esimesel paaril aastal vaid 50% ulatuses. Sellega anti noortele kolhoosidele võimalus oma loomakasvatus lühikese ajaga põrgule tasemele viia.

Tähtsaks meetmeks nõrgutamiskõ soodustas asjaolu, et nende all olev põllumaa jäi riiklike müügikohustuste arvestamisest välja. Uudismaade ülesharimise soodustamisega näidati ette, et see ei nõua esimesil aastail teravilja- ja kartuli müügikohustuste arvestamise alla.

1948. a. 1. jaanuaris oli vabariigis 59 kolhoosi, 1. oktoobriks 195 ja novembri alguseks 341 kolhoosi[1]. Kõige rohkem oli selleks ajaks kolhoose Tartumaal — ainult 77.

Kolhoosidesse oli liitunud 5 100 talu ehk 3,6% vabariigi talude üldarvust. Keskmine kolhoosi suurus üle vabariigi oli 15 talu, kusjuures ülekaalus olid väikesed kolhoosid.

Palju soovitavat oli kolhoosidesse astumises tuli sulastelt ja talutöölistelt. Nende poliitilise teadlikkuse nõrgast järjekindlalt. Selgelt tunnistavad 1948. a. kevadel toimunud sulaste ja töölise maakondlikud nõupidami-

[1] Rahva Hääl 27. XI 1948.

sed ning Viljandimaa sulaste ühesuulse soogu vabariigi sulastele ja taluteenijatele. Üümaxo rõhutati, et tuleb tagavdada valvsust sulaasse poolt kuritahtlike ummistuste suhtes, võeda sulasuilt rangelt tööluspingust sinnipidamist ja uutseti üles erasektori töötajaid peal enne sevadekülvi algust tööle asuma sotsialistlikesse sektorisse: masinatraktorijaamadesse, sovhoosidesse ja kolhoosidesse[1].

Oktoobri 1948. a. toimunud EKP(b)P Kesskomitee 24. pleenum andis ülevaate olukorrast ja näitas järjekordsed ülesanded põllumajanduse kollektiviseerimise alal.[2] Peamiseks sisuks töös märgiti, et parteiorganisatsioonid ei paljasta piisavalt sulaasse vastutegevust: usu- ja usuvastaliste parteigade terroriseerimist, kolhooside lõhkumist seest poolt jne. Edasi märgitakse 24. pleenumi otsuses, et väike tähelepanu on pühendatud sotsialistliku võistluse organiseerimisele, isegi veel puudub vajalik propaganda ja selgitustöö talurahva hulgas. Ka on erinevad naiste osa osa alahindamist kolhoositöös, neid ei ole edutatud vastutavatele kohtadele. Pleenum nõuab sulaste piinamise ja väljatõrjumise ning sulaste - natsionalistlike elementide vastuliku tegevuse otsustava likvideerimise

1 Rahva Hääl 18. III 1948.

2 Olukord ja järjekordsed ülesanded Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimise alal. EKP(b)P Keskkomitee 24. pleenumi otsus. Rahva Hääl 26. X 1948.

poliitilisi teostamist. Plenumi otsuses nähtakse abinõud põllumajanduslikku artelli põhikirja täitmise kohta, antakse juhtnööre töö organiseerimises ja töötasu kohta kolhoosides, tootmistöö planeerimises, põllumajanduse ja loomakasvatuse arendamises kolhoosides jne.

Otsuses näidatakse ära traktorijaoskondade ja kohtulaenutuspunktide ülesanded. Kolhoosnaabri ettevalmistamises nähti ette vastavate nõupidamiste ja seminaride korraldamine, ära määratakse sihtlaus abinõud kolhoosnaiste kultuurilise ja elutarbeliste nõuete rahuldamises jne.

Suga seoses võitlusega lainati arenevas kollektiviseerimisliikumises eest aruandlati partei ja nõukogude organite poolt võitlust ka vendade majanduslikku ja organisatoorsesse sihtlustamise eest.

Esimeste kolhooside töötulemused olid head. Traktorijaoskondade paiksabil vajasid kolhoosid ühe hektaari teraviljakultuuride harimiseks 10-17 tööpäeva, ühistalupojad aga 18-25 tööpäeva; ühe hektaari kartulite harimiseks vajasid kolhoosid 35-50 tööpäeva, ühistalupojad aga 55-60 tööpäeva[1].

Tööviljakuse tõus kolhoosides saavutati massinate ja aja rationaalsema kasutamisega. Nõukogude usinduslikku agrotehnika rakenda-

[1] R. Muurel, Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimine, lk. 15.

mise ja mineraalväetiste hulgalise vastuvõtmise tulemusena tõusis põllumajanduse viljakus kolhooside 20-25%, võrreldes saagiga, mida said üksikud talupojad.

Ilme Elu kolhoos Holstre vallas Viljandimaal oli oma tööstulemustelt eeskujuline kolhoos. Kolhoos asutati 1948. a. kevadel, neid juba sama aasta sügisel oli märgata tundlikumalt edusamme, võrreldes ühiskasvana üksikmajandi-tega. Sellest annab tunnistust kolhoosi ja sama valla üksikmajandite [illegible] võrdlus[1]:

Põllukultuuri nimetus	Saak tsentnerites hektaarilt	
	kolhoosis	vallas
rukis	16,9	15,5
nisu	14,6	14
oder	23,5	13,8
kaer	15,8	12,3
segavili	23,5	14,2
kartul	167,8	130
ristik	43,4	25

Tundlikult kasvas loomade arv kolhoosis. Asutamise momendil (1948. a. kevadel) oli Ilme Elu kolhoosis 11 veist, 1 siga jne., sügisel oli veised juba 34, sigu 22 jne. Vastavalt kolhoosi sissetulekutele maksti kolhoosnikutele sügi-

[1] Rahva Hääl 27. XI 1948.

sel kasuna ühe normipäeva eest 5,5 kg vilja, 9,2 kg kartuleid, 3 rbl. 25 kop. raha, 1,88 kg lina, 6,5-8 kg põhku jne.

Kõrged saagid ja sellele vastav tasu kolhooside olid põhjuseks, et sügisel, peale esimeste kolhooside ühistöö aasta lõppu, hakkas siiski siiresti kasvama kolhooside ühiskasvatatavate talupoegade arv.

Kui 1948. a. veebruaris alustas tegevust esimene Viljandimaa kolhoos Tõnastu vallas Tõllase külas — „Punane Kait", siis moodus kolhoosi 9 pere et 13 liikmega. Sügisel aga oli kolhoosil juba 41 liiget, Tõnastu vallas oli sügiseks 8 kolhoosi ja kogu Viljandimaal 44 kolhoosi.[1]

Kolhoositurul suurmajapidamise ülesed avaldusid ka sõlvipindade laienemises mudisaaade arvel. Nii haris Viktor Kingissepa nimeline kolhoos juba 1947. a. sügisel üles üle 100 ha mudismaad[2].

Esimesed kolhoosid täitsid õigeaegselt võtte oma riiklused müügikohustused, tasusid traktorijaamadele naturaaltasu kehtud tööde eest, moodustasid seemne- jm. nõutavad fondid, müüsid riigaalselt saadusi kolhoorituru ja andsid kolhoosnikutele

---

[1] Rahva Hääl 14. XI 1948.

[2] Rahva Hääl 1. V 1948.

normipäevade est nüllaldase tasu.

1948. a. novembris toimus Tallinnas Eesti NSV kolhoosnikute I kongress. Kongressi delegaadid jutustasid saavutustest kolhoosides ja vabetasid tööorganisatsiooni. Talupojad pendusid tegelsun elu varal üha enam J. V. Stalini sõnade õigsusse, et „... suurmajandi jõud ... seisab selles, et suurmajandil on võimalik tarvitada masinaid, rakendada teaduse saavutusi, tarvitada väetisi, tõsta tööviljakust ja anda seega rohkem turukaupa kui väikemajandus. Ja vastupidi, väikemajanduse nõrkus seisab selles, et tal ei ole või pea-aegu ei ole neid võimalusi, mistõttu ta on pooltarbiv, väherentaabline majapidamine"[1].

20. detsembril 1948. a. oli Eesti NSV-s juba 417 kolhoosi, neis ühines 6650 talu ehk 4,6% vabariigi talude üldarvust[2].

Põllumajanduse suurest tõusust 1948. a. annab tunnistust asjaolu, et teraviljasaagid ületasid sõjaelse taseme 14% võrra[3]. Üldjoontes andmed külvipinna suurenemise moodustas 1947. aastaga võrreldes 43 700 ha[4]. Loomade arv

---

[1] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 167–168.

[2] Rahva Hääl 21. XII 1948.

[3] Eesti NSV Ülemnõukogu seadus Eesti NSV 1949. a. rahvamajanduseplaani kohta. Rahva Hääl 14. IV 1949.

[4] Eesti NSV statistikavalitsuse teadaanne Eesti NSV rahvamajanduse taastamise ja arendamise 1948. a. riikliku plaani täitmise tulemustest. Rahva Hääl 26. I 1949.

sovhoosides ning teistes riiklikes ja kooperatiivmajandeis seisuses 1947. aastaga võrreldes kobuste osas 20%, veiste osas 32%, sigade osas 49% ja lammaste osas 30% võrra.

Ometi tuleb nõustuda, et vabariigi põllumajanduse tervikuna ei täitunud plaanis ettenähtud ülesandeid. 1948. a. jäi teraviljade külviplaanist täitmata 3,7%, tehniliste kultuuride külviplaanist 41,7% ja söödakultuuride külviplaanist 18%[1]. Samuti jäi 1948. a. täitmata loomakasvatuse arendamise plaan: kobuste osas 12,9% võrra, lehmade osas 8,4% võrra, vasikate osas 54,3% võrra, sigade osas 25,5% võrra ja lammaste osas 29,3% võrra.

Tõstab talunikkus seisukohta üha enam kollektiivse majapidamise paremustes. See võimaldas üle minna täielikule kollektiviseerimisele.

Lõpetas

---

[1] Rahva Hääl 13. IV 1949.

III Eesti NSV talurahva siirdumine kolhoositele.

1. Täielik kollektiviseerimine Eesti NSV-s ja nulaukse tüi klassi likvideerimine 1949. a.

See, et vabariigi kolhoosid täiesti rahuldavate tulemustega lõpetasid oma esimese ühistööaasta, sai edaspidise kollektiviseerimiskäigu ühesuguseks tähtsamaks õhutajaks.

Alates 1948. a. septembrist hakkab kollektiviseerimisliikumine Eesti NSV-s järjest laienema ja jõuab 1949. a. märtsikuu lõpul massilise kollektiviseerimisliikumise tasemeni. Sellest annab tunnistust asjaolu, et üha rohkem astub kolhoosidesse vesitalupoegi — kolhoose moodustatakse sageli terveste külade ja valdade ulatuses.

See fakt nõuab järjekordselt J. V. Stalini väidet põhilistest jõududest, millele peab tuginema kollektiviseerimisliikumine — nimelt „... on kolhoosiliikumise aluseks tööliselassi ja vesitalurahva liit keskmiikuga kapitalismi vastu üldse ja nulaukse vastu eriti"[1].

Stalin näitas, et vesitalupoeg on meie riiklases liitlaseks kollektiviseerimisliikumises,

---

[1] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 294.

et vigade juur kollektiviseerimisel saab seista ainult ebaõiges suhtumises mesitalupoega, mis mõned seltsimehed lasnavad mulamule paletungimise telt märksamatult libisema pesemise vastu võitlemise tule.

Lähtudes sellest koiatas EK(b)P Keskkomitee 24. pleenum 1948. a. oktoobris meie vabariigi kolhoosiliikumise juhtivaid tegelasi selle väärtamise est ja paljastas seosed vead suhtumises mesitalupoega. Mesitalupoja naasatõmbamisega seoti sotsialismi ülesehitustöö maal talumahva põhihulgad.

Eesti töötava talumahva siirdumine kolhoositule toimus ägeda klassivõitluse tingimustes. Kulaanid, nodanlikud natsionalistid ja endised fašistide näsilased püüdsid juba alates nõukogude võimu taastamisest Eesti NSV-s takistada põllumajanduse sotsialistlikku ümberkorraldamist. Sellest lähtudes nad talumahva seas igasuguseid nõukogude korralevõtmise „teooriaid".

Kõigepealt kolhoositalumajandite loomises sobiv osa eesti talupoja sügavalt individualistlik psühholoogia — nn. „eesti rahvuslik iseloom", mis seisneb „soome-

215 III

ugri" mainiseses, umbusaliseses jne. Selline iseloomustus võis osalt õige olla nodaulaste ajajärgu talupoja suhtes, mis alaline võitlus puudusega nuntis talurahva mainiseses ja umbusaliseses. Võnaogude võimu rehtestamisega nadus aa se „rahvuslik" iseloom.

Kodauline natsionalistide teiseas nolhoseriinistvastaseas „teoorias" oli väide, et soine ja piirine maastik ning suurte tasandike puudumine olvat nolhoorinorraks sobimatu, muna se ei võimaldavat nasulada masinaid. Lihtlasi väitsid nodauliad natsionalistid, et nollativiseerimist tapistavat aa talude laialipillatus maastikus. Kust praktika tõestas, et aa Eestis ei olnud es on võimalik nollativiseerimine, et just nollativiseerimine häviitab „individualistlikku" iseloomu viimaid igandid, et just nollativiseerimine loob eeldused loodust ümberkujundamiseks ning põllumajanduse produktiivsuse tundmiseks tõstmiseks.

Kulamite ja nodauliae natsionalistide poolt levitatud jutud piidsid paitsta nodaulikku „väiketalumajapidamise püsivuse teooriat", mille teooria olid

ümber lükanud Lenin ja Stalin ning mille praktikas ümber lükkas nõuk kollektiviseerimise käik.

Kulaklus ei piirdunud ainult väärteoriate levitamisega. Vad hirmutasid ja ähvardasid isegatalupoegi – nehvinuid ja nemmiwne, õhutasid neid loomade hävitamisele, põletasid nõlhoonde hooneid ja vilja, tapsid loomi ja nõlhaoonitsesid - aktiviste. 2151

Tõõtav talunahvas nõudis nulaalase vaenuliku tegevuse likvideerimist, sest ta nõistles, et „ nulaaud on nõige elujõulisemad, nõige tooremad, nõige metsikumad ekspluatatorid... "[1].

Kuni 1949. aastani teostas partei nõlaalase piiramise ja väljatõrjumise poliitikat diferentseeritud maksu- ja varumispoliitika järjekindla teostamise tõl. Kulaakile ei antud krediiti, nad tõrjuti välja põllumajanduslikust kooperatsioonist, piirati ekspluateerimisvõimalusi jne.

Et teostada täielikum nõlaalase likvideerimist, tuli üle minna nõlaalase massilise likvideerimise poliitikale. Juba EKP(b)I Keskkomitee 24. pleenum 1948. a. oktoobris

[1] V. I. Lenin, Valitud teosed II nd. lk. 284.

ja EK(b)P V kongress sama aasta detsembris pühendasid suurt tähelepanu Eesti NSV põllumajanduse arendamise ja sotsialistliku ümberkorraldamise ülesannetele, ning nõudsid, et meie vabariigis rakendataks ellu VSK(b)P VIII kongressi loosung: tuginedes rohutalupojale Nõukogudaliitu tuua kesktalupojaga otsustavaim võitluseus nulaulase vastu.

1949. a. märtsiaeus läänsi partii ülesanne uui ulatusi laiendamise poliitikale, pealetungile nagu rindel kapitalismi vastu.

J. V. Stalin õpetab, et repressioonid on sotsialistliku ühiskonnakorralduse pealtungi vajaliku, kuid mitte peamises, vaid abielemendiks. „Te võite arutada ja välja saata nõukogude ja sada tuhandeid nukasuid, kuid te aga ühegaselt sellega ei tee võitu vajalikus sellus, et nõukogude suurte majandusvormide ülekaalust, et ascendada on uued, kapitalistlikud vormid uute majandusvormidega, et lõhkuda ja likvideerida nüüd kapitalistlike elementide majanduslikku olemasolu ja arenemise tootmisallikad, — siis nukaulus elustub ikkagi ja hakkab kasvama"[1].

Seega oli praktikaudus soukoosides ja

---

[1] J. V. Stalin, Teosed, 12. nd., lk. 300.

kolhooside arenemise tempo nii reendamine, hulgaade mobiliseerimine sotsialistliku ülesehitustöö ümber.

E.K(b)P ja Eesti NSV valitsus lähtusid kolhooside rajamisel staliinlikust vabatahtlikkuse põhimõttest, et luua usaldusliku suurmajapidamisi, mis tegelikkuses tõestaksid oma paremust väikemajapidamiste ees.

„Kolhoose ei tohi rajada vägivallaga. See oleks vastuolus marksismiga ja reaktsioonilise. Kolhoosiliikumine peab tuginema talurahva põhihulkade autüürsele loetusele"[1].

Kollektiviseerimisliikumise saavutust Eesti NSV-s 1949. a. annab ülevaate järgnev tabel[2]:

Kuupäev	Kolhooside arv	Kolhoosi astunud majapidamiste arv	Kollektiviseerimise %
1. I 1949	455	7770	5,8
15. IV 1949	2594	74855	58,0
25. V 1949	2904	91721	71,1
1. IX 1949	2965	97123	75,3
15. XII 1949	3017	102510	80,0

Ka meie vabariigis langes vaenu ja varises põrmuks „püha maaomanduse printsiip".

---

[1] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 290.

[2] R. Ilmet, Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimine, lk. 17.

Rahva Hääl 3. I 1950.

„Talupojad ... hülgavad massiliselt „eraomandusse" viidetud lippu ja asuvad kollektivismi tule, sotsialismi tule. Vaieldamatu kindlus võitluses kapitalismi taastamisele"[1].

Täielik kollektiviseerimine Eesti NSV põllumajanduses ja nelaaluse uue klassi likvideerimine oli sügavaim revolutsiooniline pöörе, mis oma tagajärgedelt võrdub revolutsioonilise pööraga 1940. a. suvel, sest põllumajanduse kollektiviseerimise oli „... revolutsioon, mis likvideeris mõlas vana sodanlikku majandusliku aluse ja löi uue, sotsialistlikuu aluse. Kuid see pöörе ei toimunud plahvatuse teel, s.o. kehtiva võimu ümberlamise ja uue võimu loomise teel, vaid mõlas vanalt sodanlikult normalt järk-järgult uuele sõbralikule teel. Ja seda lõks korda teha seetõttu, et see oli revolutsioon ülalt poolt, et pöörе teostati kehtiva võimu algatusel talupoja põhihulgade toetusel"[2].

See revolutsioonilise pöörе tähendas Eesti NSV-s samuti nagu varem kõigis liiduvabariikides selle sotsialistliku ühiskonnastruktuuri põhimõttemust: likvideeriti nõiga arvukam ekspluateerijate klass – mõlamete klass;

---

[1] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 265.

[2] J. Stalin, Marxism ja keeleteadus küsimused. Tallinn, 1952, lk. 24.

ühisvaldkiku, sotsialistlikku majapidamise tele asus võige arvukam töörahvaulas — talupoegade ulas; nõukogude võimu Eestis sai sotsialistliku baas põllumajanduses.

Nüüdsest peale oli Eesti NSV töötuse võrral na põllumajanduses muutunud sotsialistlikuks ja asunud laiendatud taastootmise teele.

Eesti NSV põllumajanduse sotsialistlikse ümberkorraldamisel on seda olulisi iseärasusi, võrreldes vanemate vennasvabariikide põllumajanduse sotsialistlikse ümberkorraldamisega, mis võimaldas neil asuda täielikku sotsialistlikse tootmise teele tunduvalt lühema aja järel pärast nõukogude võimu kehtestamist.

Sotsialismi ülesehitamine Eesti NSV-s algas ajal, mil vanemates nõukogude vabariikides oli sotsialism juba võitnud. Neil oli võimalik kasutada põllumajanduslike artellide loomisel vennasvabariikide kogemusi tootmistöö organiseerimisel, töötasu maksmisel, artellide juhtimisel jne.

Vennasvabariikides on esmakordselt stalinliku võidukäigu tõttu loodud võimas sotsialistlik tööstus, mis varustab nüüd nõukogude Eestit uute põllutöömasinate ja

ja traktoritega. Tänu veenasvabariikide abile ei olnud neil vaja teostada kollektiviseerimisele eelnevat industrialiseerimise perioodi, ka ei loodud neil kolhoose talupoegade lihtsate tootmisvahendite ühendamise alusel, vaid tänapäeva komplitseeritud tehnika baasil.

Ka eelaluse ja nodaulikku natsionalismi jõud ei suutnud kolhooside loomisel nii kõdaohtlikus mi vastaval ajajärgul NSV Liidu vabariikides. Mõnedes Eesti tüngimustes ei ole probleemi „kes keda?" Kulaklust on võrreldes sotsialismi jõududega NSV Liidus väike erinaal.

Praegune rahvuslik olukord erineb olukorrast, milles toimus kollektiviseerimine vabariikides. Siis oli kommunistlikul partell rahvuslikke liidus, ümbritsetuna valmelisest rõhkidest, mis igati püüdsid pahjustada ühiskondlikke, väga raske teostada maailma revolutsioonilise ja tööliskiusumise „töögibrigaadi" ühiskondi.

„Nüüd on kõigis teine lugu. Nüüd, mis Hiinast ja Koreast Tšehhoslovakkia ja Ungarini on ühinenud uued „töögibrigaadid" rahvademokraatia maade näol — nüüd on meie partei võitlus läinud kergemaks, ja

na töö on kaasaud minema ladusamalt"[1].

Bolševike partei ja nõukogude valitsus osutasid nõukogude Eesti noortele kolhoosidele suurt abi. ESK(b)P keskkomitee suunas linnast maale kolhoosidele abiks ca kommuniste, sest „kolhoosid nii majanduse organiseerimise poolsalistlikus vormis võivad teha imesid majanduslikus ülesehitustöös alal, nii veendusid osalsas seisavad tõelised revolutsionäärid, bolševikud kommunistid"[2].

Juba 1948. a. riigikel organisatoorseid juhtiva kolhoosiaadri nool läkitnas ja arvukad mitmesugused agronoomidele, zootehnikutele jt. põllumajanduse spetsialistidele.

Kõige paremini väljendus riigi abi kolhoosidele traktorijaamade majanduses. Seoses kolhoosides arvu kiire kasvuga loodi aina uusi 1949. a. Eesti NSV-s juurde 15 uut traktorijaama. Põllumajandus sai uusi traktoreid hulgaks, mis oma võimsuselt ületas nõigi nõukogulikus Eestis olnud traktorite nõuvõimsuse. 1950. a. lõpus traktorijaamade arv juba 56-ni[3]. aga praegu? (69)

Traktorite mitmekülgsemaks kasutamiseks said meie traktorijaamad juurde palju haake-

---

[1] J. V. Stalin, Partei XIX kongressil peetud kõne. Tallinn, 1952, lk. 8.

[2] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 385.

[3] Mida andis nõukogude võim eesti rahvale. Tallinn, 1950, lk. 78.

niiste ja masinaid, mis aitasid maasa tehnilisa laialaulatusliinumale rasundamisele, põllumajanduse mehhaniseerimisele, töövõjaimse tõusule. Töövõjaimse tõus ja tema tase aga näitavad ja olenevad selle või teise ühiskonnakorra paremuse ja täpsuse väidet.

„Töövõjaimus on meie ühiskonnakorra võidus lõppeb võige tähtsam, võige peamine. Kapitalism lõi töövõjaimuse, mis oli feodalismi ajal ennenägematu. Kapitalism saab lõpuni võita ja ta võidetakse lõpuni selleg, et sotsialism loob uue, palju kõrgema töövõjaimuse"[1].

Kolhoosnena ilmnevad väljenduvad ka sellen, et avaneb võimalus põllumajanduslikue tootmise planeerimiseks. Plaanimajanduse saadu võtab riiu tarvitusele abinõusid kolhoosides majandusliikumise tugevdamiseks.

---

[1] V. I. Lenin, Valitud teosed II ad. lk. 402.

2. Kolhooside poliitiline ja organisatsioonilis-majanduslik tugevdamine.

Kuni 1950. aastani toimunud kollektiviseerimisliikumist Eesti NSV-s võib vaadelda nii kollektiviseerimist laiuti. Seoses massilise kollektiviseerimisega suunatus põhjalikult partei-, nõukogude ja põllumajandusorganite töö, nii tuli nüüd suunata ümber majapidamiste teenindamiselt kolhooside teenindamisele, sest „kolhoosirood ei vähenda, vaid suurendab partei ja valitsuse hoolt ja vastutust põllumajanduse arendamise suhtes. Sellest järeldub, et partei, nii ta tahab juhtida kolhoosiliikumist, peab tungima nõigisse kolhoosielu ja kolhooside juhtimise ümmarjusse"[1].

Algas kolhoosluse arendamine nõgavriti; kolhooside poliitiline ja organisatsioonilis-majanduslik tugevdamine, kolhoosnaadri töö valitudi parandamine. Selleks oli vaja põhjalikult tunda kolhooside tootmismõistmisi, võidelda säilunud mulaarlike elementide vastu, nuuta kolhoosid bolševistlikeks.

Suureks abiks selle ülesande teostamisel oli ENKP Keskkomitee VIII plenumi otsus 1950. a. kodanliku natsionalistide paljastamise kohta, mis andis suure tõuke töötava talurahva aktiivsuse tõstmiseks võitluses rahvavaenlaste vastu.

Kulaluse nii klassi likvideerimisega ei lõppenud veel klassivõitlus maal, see võttis ainult uued vormid. Kulakute sabaraund ei andnud enam avalikult välja kolhoosiide

---

[1] J. Stalin, Leninismi küsimused, lk. 383

vastu, vaid on kolhoosnõna „poolt", püüdes igati tungida kolhoosidesse sellises, et neid lõhkuda seestpoolt. „Praegused nelanud ja nende sabarõaud, praegused nõukogude-vastased elemendid püülas, — need on enamikus „vaikesed", „mahedad", praegu „pühad" inimesed. Neid ei maksa otsida naaged kolhoosist, nad istuvad kolhoosis endas ja peavad seal laohoidjate, majandusjuhtide, arvepidajate, sekretäride jne. ameteid"[1].

Vaenuline elementide paljastamine olenk nõigi kolhoosiliikmete poliitilise teadlikkuse kasvust, nende revolutsioonilisest valvsusest. Sellepärast pajavad kolhoosid tugevat juhtimist nii poliitilistes kui majanduslikes küsimustes, neid ei tohi lasta minna isevoolu teed, sest „...ilma nõukogude võimu süstemaatilise vahelesegamiseta kolhoosside ülesehitustöösse, ilma temapoolse süstemaatilise abita on võimatu nõuetekohast majapidamist korda saada"[2].

Lähtudes sellest põhimõttest on VKP Liidu Keskkomitee Nõukogu ja NLKP Keskkomitee korduvalt andnud määrusi ja juhtnööre kolhoosside korrastamiseks ja tugevdamiseks.

Sõjajärgsel perioodil omavad eriliselt tähtsust LNKP(b) Keskkomitee 1947.a. veebruari-pleenumi otsused, mis võeti täitava Talurahva-

---

[1] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 386.
[2] samasamas, lk. 383.

va poolt vastu uui tegevusprogrammi põllumajanduse uue tõusu saavutamiseks.

Kuigi Eesti NSV-s ninetatud plenumi ajaloolise otsuse ilunemise ajal tehti alles ettevalmistustöid kolhooside rajamiseks, on uende otsuste tähtsus edaspidises kolhooside tegevuses väga suur.

Üle Liidu Kommunistlik Partei (bolševike) Keskkomitee 1947. a. veebruariplenum nõuab muretuse lõpetamist juhtiva partei ja nõukogude asutuste poolt kolhoosidesse suhtumises[1]. Otsuses nõutakse puudustest liivideerimist põllumajanduse juhtimisel, töö organiseerimisel, põhikirja rikkumistest liivideerimist, sotsialistlikku töösse suhtumise soodustamist, tööviljakuse tõstmist, normipäevade õiglast arvestamist, töötasu paremat korraldamist ja traktorijaoskondade töö parandamist. Traktorijaoskondadelt nõutakse, et nad muutuksid poliitilise töö keskuseks maal.

1948. a. oktoobris toimunud EK(b)P Keskkomitee 24. plenum andis Eesti NSV traktorijaoskondadele juhendeid uute täisvormide seletuse kolhooside tegevuslaenudamisel.

Sotsialistlikule ühiskonnale omaselt rajatud ettevõtteina, mille käsutuses on otsustavad tootmisvahendid ja kvalifitseeritud kaader, osutuvad traktorijaa-

---

[1] Ebaõnnestust põllumajanduse arendamisega seotud sõjajärgsel perioodil. Sm. Andrejevi ettekande põhjal vastuvõetud EK(b)P KK plenumi otsus. Rahva Hääl 1. III 1947.

mad kolhooside suhtes seniseva jõuga, võimsama loovusega, millele toetudes võitsugude riik teostab põllumajanduses oma majanduslikke, organisatsioonilisi ja kultuurilis-haridusliku iseloomu ülesandeid.

Võitledes maa sotsialistlikku ümberkorraldamise vastu, püüdsid rahvavaenulikud elemendid traktorijaamade ülesehitamist takistada ja neid igati diskrediteerida. Rahvavaenulikud püüdsid vähendada nende osatähtsust noorte kolhooside organisatsioonilisel ja majanduslikul tugevdamisel, püüdsid traktorijaamadele anda ainuüksi masinate ümberpunktide ülesandeid, püüdsid nende kaadrit ebastabiilsena ja põllumajanduse elementidega, et neid juba sestpeale õõnestada.

Lähtudes traktorijaamade organiseerimise eesmärkidest noorte kolhooside poliitilisel ja organisatsioonilis-majanduslikul tugevdamisel, andis 1950. aastal partei ja valitsus otsuseks meie vabariigi traktorijaamade juurde poliitosakonnad[1].

Poliitosakondade ülesanded on muuta nõukogude traktorijaamad tõelisteks kolhooside majanduslikeks kindlateks ja poliitilise ning organisatsioonilise juhtimise ja kolhoositalurahva hulkade mõjutamise keskusteks.

Et edukalt toime tulla traktorijaamade poliitosakondadele esitatud ülesannetega, peavad nad peamise tähelepanu pöörama massilise poliit-

[1] Rahva Hääl 2.1. VII 1951.

tilise selgitustöö organiseerimisele ja läbiviimisele traktorijaoskonnade töötajaskonnas ja kolhoosimiuste vaheliseks poliitiline töö on tootmise edu aluseks. Traktorijaoskonnade poliitosakondade ülesanduseks on sõnadlustada parteilist valvsust ja kontrolli nii traktorijaoskonnade enese kui ka traktorijaoskonnade poolt teeninduatavate kolhoosside sõjajal töö- ja elualadel. Poliitosakondade töötajad nõuavad kolhoosnikute vaenl viha alasshivamlaste vastu, aitavad neil paljastada nõukogude vilaseid, et neid kolhoosist minema sihutada, valivad välja parima kontrollitud kaadri kolhoosidele.

Poliitosakondade kohuseks on samatada traktorijaoskonnade ja kolhooside kaadrit riiklikku ning parteidistsipliini rangeima täitmise vaimus, bolševistliku ärkvitsa ja enesekriitika vaimus, võitlemaks kõnduliskuse vaimus töö suhtes ja leppimatuse vaimus puuduste vastu. Ka arendavad traktorijaoskonnade poliitosakonnad võitlust põllumajanduslikku artelli staloniku põhikirja rikkujate vastu, partei ja valitsuse otsuste moonutamise vastu, organiseerivad sotsialistlikku võistlust jne.

Poliitosakonnad on partei võitlusorganid maal. Nad peavad olema nutis nõuigi mõtlemustega, ilmutama initsiatiivi ja leidlikkust,

organiseerimisosast ning sihtsõnadest, olenu valvsad ja halastamatud kolhoosikonna vaenlaste vastu. Sõnult siis tõidavad nad ainga neile antud ülesanded, nagu seda tegid 1933. a. vanemates vennasvabariikides organiseeritud poliitosavõnad, mis a ... tugevdasid kolhoose organisatsiooniliselt ja majanduslikult, saavutasid õige ume kolhoosimaadri, seadsid korda kolhooside majandamise juhtimise ja tõstsid kolhoosnikute kultuurse poliitilist taset"[1].

Kuid kolhooside organisatsioonilis-majanduslikus tugevdamises on veel vaja, et nõia kolhoosid rangelt täidaksid külvipindade suurendamise, kõigi kultuuride viljakuse tõstmise, ühiskarja suurendamise ja selle produktiivsuse tõstmise plaane; täidaksid oma kohustused riigi ees ja sejamures eraldamid vahendid kolhoosi fondide täiendamises sellises ulatuses, mis tagaksid kolhoositootmise pideva suurenemise[2]. Seejuures tuleb jälgida, et kolhoosid saavutaksid neid jagamatuid fonde ühistootmise iganõlgses suurendamises, ühiskondlike tootmishoonete ehitamises, elektrifitseerimises, maaparandamises jne.

---

[1] ÜK(b)P ajalugu. Lühikursus, lk. 287.

[2] v. Käbin, Eesti NSV kolhooside organisatsioonilise ja majanduslikun sindkestamise põhilised ülesanded. Rahva Hääl 28. II 1952.

Kolhoosi de organisatsiooniline ja majandusliu sindlustamine tähendab nõuet, et nõik kolhoosi liikmed koolitsesid oma artelli sindlustamise eest, töötasusid ausalt, jaotasid kolhoosi sissetulekud töö järgi, saitsesid ja hoiasid ühisomandit, kolhoosivara, hoiasid traktoreid ja masinaid, koolitsesid hästi hobuste ja sogu kolhoosikarja eest'.

Nõu se nõukuvõetult tähendab, et Tuleb rangelt sinni pidada põllumajanduslikku artelli põhikirjast, mis on kolhoosielu vastavamatuus seaduseus.

VLKP Keskkomitee ja NSV Liidu valitsus on alati valvel seisnud kolhoosielu põhiseaduste täpse täitmise eest, andes punduste vastu võitlemiseks välja rea määrusi, milleda ellurakendamine on üks põhilisi ülesandeid kolhoosikorra sindlustamisel.

Ka Eesti NSV kolhoosides esineb veel põllumajanduslikku artelli põhikirja nõukuvastasi, sest „klassivalvsus ei ole neil veel nõukogul vajalikul nõrgusel ja nuttu alati ei tähistata õigel ajal kulaslike ja teiste kolhoosivastaste elementide katseid nahjustada kolhoosidu ühishoudlikku majapidamist"[2].

---

[1] Põllumajanduslikku artelli tüüppõhikirjast. Rahva Hääl 1. IV 1949.

[2] A. Mürisepp, Vabariigi põllumajanduse spetsialistide ülesandeist Nõukogude Liidu Kommunistlise Partei XIX kongressi otsuste täitmisel. Rahva Hääl 3. IV 1953.

Põllutöö riistade vastu võitlemisel tuleb silmas pidada eriti järgmisi ÜK(b)P Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrusi: „Abinõudest põllumajanduslikku artelli põhikirja riistade likvideerimiseks kolhoosides" 19. septembrist 1946. a. ja „Abinõudest töö organiseerimise, tööviljakuse tõstmise ja töötasu maksmise parandamiseks kolhoosides" 19. aprillist 1948. aastal. (Vastavasisuline Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus nr. 668 anti välja 16. juulil 1948. a.).

ÜK(b)P Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu määruses 19. septembrist 1946. a. on näidatud, et põhikirja riistad väljenduvad tööpäevade ebaõiges jaotamises, kolhooside ühismaade saastamises andmises mõrvalistele isiklikule, kolhoosivara raiskamises, kolhooside juhtimise demokraatlike aluste riivamises, selles, et mõnigal üksikul on antud kolhooside juhatuse ja esimehe valitavuse põhimõttest ning nende armuandmise kohustusest üldkoosolekule ees[1].

Ka Eesti NSV kolhoosides on esinenud põllumajanduslikku artelli põhikirja riistu kolhoosiperede isiklikus majapidamises elava aianaa suuruse ja loomade arvu osas, neid

---

[1] Abinõudest põllumajanduslikku artelli põhikirja riistade likvideerimiseks kolhoosides. Rahva Hääl 22. IX 1946.

põhimõtteliselt vastaselt suureneda, millega vähendatakse kolhoosnikele kuuluvat kolhoosi ühismajandi edu piiramise vastu.

Näiteks Tartu rajooni Tähemaa-, Kalevi- ja Sõpruse kolhoosis eri aianaadete määratud osale kolhoosnikutele aianaa hulgast välja jäetud endised talumaad ning aianaa määrati lisaks endisele põllust[1].

Valga rajoonis Suure Oktoobri kolhoosis oli kolhoosnikutel isiklikult vaatamata umbes 4 lehma, kohused olid täielikult ühistamata jne.[2]

Sageli on antud normipäevi neile, kes pole otseselt seotud tootmisega, on tehtud ülelüngseid kulutusi administratiiv-juhtivate personaali suurendamise näol. Ühtlasi pole kõikjal ühiskondliku poraga: on kolhoose, kus põllutöömassnad vedelevad väljas vihma käes, talvel aga jäetakse lume alla jne.

Isegi mõned partei-, nõukogude ja põllumajandusorganite töötajad on rakendamisel kolhooside suhtes omavoli ja seadusevastaseid võtteid. Oma aruandes nõnes Ülk(b)P Hesse rajooni tööst partei XIX kongressile märkis sm. Malenov, et „vaatamata oma ametialast sisendit põtavad mitmesugused

---

[1] Rahva Hääl 29. XI 1951.

[2] Rahva Hääl 2. IV 1950.

töötajad endale ühismaid, sunnivad kolhooside juhatusi ja esimehi andma neile taruta või madala hinnaga ... saadusi, vahetama neile puuduvaid väikese produktiivsusega loomi kolhooside põrge produktiivsusega, väärtuslikumate loomade vastu jne. Sõjakad nad kolhoosivastased, riigivastased read teevitavad kolhoositalunahvale tõsist nahju, piidundavad kolhooside edasist organisatsioonilist ja majanduslikku tugevnemist ning õõnestavad partei ja võimuorgude riigi autoriteeti"[1].

Nende väärnähtuste vastu võitlemises näitavad partei ja valitsuse määrused suuri juhtseid abinõusid ja kohustavad kolhooside parema varustamist kohtlema nii ühishoidlike kui kahjureid sotsialistliku riigi seaduste nõuga kaljusega.

Suure tähtsuse kolhooside elus ja tegevuses omab veel liidu ministrite Nõukogu määrus 19. aprillist 1948. a. „Abinõudest töö organiseerimise, tööviljakuse tõstmise ja töötasu maksmise korra parandamiseks kolhoosides"[1]. Määruses on konkreetselt rakendatud üleliidulise Kesknõukogu 1947. a. veebruaripleenumi direktiivid kolhooside organisatsioonilise

---

[1] G. Malenkov, Aruanne üleliidulise Kesknõukogu tööst partei XVIII kongressile. Tallinn, 1953, lk. 50-51.

[2] Rahva Hääl 29. VI 1948.

ja majanduslikul tugevdamise alal. Määrus annab üksikasjaliselt väljaarendatud uued võtteviisid töö organisatsiooni ja töötasu süsteemi paraundamise eest kolhoonitootmise eri-gil aladel. Selles näidatakse, kuidas tuleb tugevdada brigaade ja lülisid, autasu-med näidistöönorme ja ühtsed tööhinded töö-päevades. Tööpäevade arvestamine ja jaotamine on viidud seosesse koristatud saagi hulga-ga, loomade arvu suurenemisega ja karja pro-duktiivsuse kasvuga.

Määruses on ette nähtud töötasu maksmise kord kolhoosi esimeestele, brigadiiridele ja loomakasvatusfarmide juhatajatele.

Määrus nõuab, et artellitöö praktikas organiseerimisvormides on alalise koosseisuga tootmisbrigaadid neile pikemaks ajaks kinnistatud maa, tootmisvahendite ja tööloomadega. Lülisid tuleb organiseerida brigaadides tööjaotust nõudvate tööde läbiviimiseks, mille aga muuta neid paindlikumas vormis töö organiseerimisel.

Töö õige organiseerimise küsimusi käsitles ka G. Malenkov oma ettekandes LKK(b)P Keskkomitee tööst partei XIX kongressile, nõudes, et tuleb kinni hoida brigaadide organiseerimise jõulisest, mooduslades lü-

lisid ainult brigaadides, mitte aga nii iseseisvaid tootmisüksusi[1]. Lülid on vähiarvulise koosseisuga nii brigaadid, nad ei suuda toime tulla töödega suurtel põllumassiividel — see on aga tanistuses nõuete agrotehnika nõuetekohasel äratundmisel.

Töö õige organiseerimise nõuetekohasel panemine tuste paljastamine on eriti tähtsad meie vabariigi oludes, mis kolhooside rajamine toimus alles vähe aega tagasi.

Lülisid loodi Eesti NSV kolhoosides vastavalt territoriaalse, mitte tootmisalase põhimõtte järgi. See andis võimaluse nii kolhoosides, mis juhtivatele kohtadele olid pugenud vilamata nõukogude vastased, säilitada endisi ülestähenduste majapidamisi: püüdsid endiste ülestähendustalude vahel ei saastatud, mõnes kolhoosis polnud isegi nagu kolhoosile ühist mülkonda, vaid kasutati endiste ülestähendustalude mülkonda[2]. Ülestähendustest kolhooseredest moodustatud lülid töötasid oma endisel maal endiste loomade ja põllutöövahenditega. Suga esines fiktiivseid kollektiivmajapidamisi, mis lüli kasutati suitsuvatena ülestähendusmajapidamiste säilitamiseks.

---

[1] G. Malenkov, Aruanne ÜKK(b)P Keskkomitee töö kohta partei XIX kongressile, lk. 51.

[2] Rahva Hääl 2. IV 1950.

Kõnevati töö õige organiseerimisega artellis
owat esmajärgulist tähtsust töödistsipliini-
nõuetekohane täitmine iga kolhoosniku poolt. Kom-
munistlik partei seadis ülesandeks tõsta
kolhoosnikele tööaktiivsust, nõuda, et kõik
töötajad ausalt, võidelda tööle puudumiste
ja tööle hilinemise vastu, saavutada olu-
kord, et iga kolhoosnik iga päev täidaks
ja ületaks oma töönormi.

Kolhooside poliitilisel ja organisatsioo-
nilis-majandusliku tugevdamisel oli suure
tähtsusega rajoonide loomine Eesti NSV-s.
1. oktoobril 1950. a. avaldati Eesti NSV Ülem-
nõukogu Presiidiumi seadlus maarajoonide
moodustamise kohta Eesti NSV-s, millega aren-
dati senine iganenud administratiivne jaotus
valdade ja maakondade järgi rajoonidega[1].
Sellel seadlusel oli ülimuse majanduslik ja
poliitiline tähtsus. Meie vabariigi administ-
ratiivne territoriaalne jaotus ühtlustati nõu-
kogude ülestehtava jaotusega. Rajoonides par-
tei ja nõukogude organite loomisega lähendati
veelgi nõukogude võimu töötavale rahvale ja
loodi eeldused rahva laiade hulgade poliiti-
lise aktiivsuse edasiseks tõusuks. Maakonna
täitevkomiteedel nagu parteikomiteedel polnud

[1] Rahva Hääl 1. X 1950.

võimalik põhjalikult juhtida kolhoose, mis asusid mitu kuni 70 km eemal, nagu oli olukord näiteks Tartumaal. Samuti ei suutnud nad ühtlasi mitmelt küljelt täielikult abistada sadu kolhoose, sest polnud võimalik täielikult jälgida ja tundma õppida olusid igas kolhoosis. Rajoonid on territooriumilt liiga suured, paiknemad senistest maakonnadest administratiivselt aga nõuavad rajoonide organite nõudmised senistele maakonnaorganite ja suures osas ka vallaorganite funktsioonidele. Valdade naastamisega väheneb aparaadi liikide arv, laienek mõjuvõimu tegevusväli. Kõik see lähendab partei ja nõukogude aparaati kolhoosidele, traktorijaamadele ja sovhoosidele, süvendab ja tugevdab partei ja nõukogude võimu sidemeid laiade massidega, paraneb sotsialistliku ühiskonna juhtimist puudutavate otsuste kolhoosi organite poolt.

. Rajoneerimise eesmärgiks oli lähendada partei ja nõukogude ning majandus- ja kooperatiivaparaat rajoonile ja mõlale, et luua võimalus õigeaegselt lahendada põllumajanduse, tema arendamise, tema rekonstrueerimise aktuaalseid küsimusi. Selles mõttes ... andis rajoneerimine nagu meie üles-

ehitustööle tohutu plussi"[1].

Uus administratiiv-territoriaalne jaotus võimaldab kiirendada sotsialistliku põllumajanduse arendamise tempot, organiseerida senisest paremini maarahva poliitilist kasvatamist, tõsta kõik kultuurielu uuele kõrgemale tasemele.

Uues sammus meie kolhooside tugevdamisel ja edasiarendamisel ehk 1950. a. kevadel alanud väikeste kolhooside liitumine suurematesse majapidamistesse.

Üleminek sotsialismilt kommunismile nõuab mitte ainult tootliku jõudude tormilist arenemist, vaid ka seda, et vastavalt arenevaid tootmissuhted, mis tõstatavasti on ühiskondliku tootmise tugevas külgjoon. Ka sotsialistlikus ühiskonnas tootmissuhted peavad sotsialismilt kommunismile üleminekul arenema, täiustuma, jõudma vastavusse tootliku jõudude uue arenemistasemega, et nad ei muutuks tootliku jõudude edasisele arenemisele pidurikss.

„Vastuolud tingimata on nii praegu kui ka edaspidi, muidugi tootmissuhete arenemine jääb nii praegu kui ka edaspidi maha tootliku jõudude arenemisest. Kui juhtivate organite poliitika on õige, ei saa

[1] J. V. Stalin, Teosed, 12. ed. lk. 325.

ned vastuolud muutuda antagonistlikeks vastuoludeks ja asi ei saa siin jõuda konfliktini ühiskonna tootmissuhete ja tootliku jõudude vahel"[1].

Kommunistlik partei, tuginedes ühiskonna arenemise seaduspärasustele, oskab õigel ajal näha ja tarvitusele võtta abinõusid kaovate vastuolude lahendamiseks. Nii juhtis meie partei sõjajärgsel perioodil tähelepanu sellele, et väikesed kolhoosid olid harunud piirduma ainult ainuliku ja teenindava tehnika saamisest, millega partei ja valitsus varustasid põllumajandust ja põhjendas kolhooside suurendamise, väikeste kolhooside suurematesse ühinemise vajadust.

Eesti NSV-s oli 1. jaanuaril 1950. a. väikene veel 25 ha põllupinnaga kolhoose 17, 74 kolhoosi oli põllupinnaga 26-50 ha, 431 kolhoosi põllupinnaga 51-100 ha, 1106 kolhoosi põllupinnaga 101-200 ha jne.[2] 60% kolhoosidest omasid põldu vähem kui 200 ha.

Kolhooside ülesehitustöö praktikas on peavalt näidanud suurte kolhoosid eelised

---

[1] J. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk. 144.

[2] J. Liiv ja L. Algus, Väikeste kolhooside liitumine mindlustab sotsialistliku põllumajanduse edasise tõusu. Sotsialistlik Põllumajandus 1950 nr. 9, lk. 649.

võrreldes väikestega. Võnaogude liidu statistikaorganid on võrrelnud suurte ja väikeste kolhooside tootmisnäitajaid. Võrdluseks võeti 2 suurt kolhoosi maa üldsuurusega 2,183 ha ja 28 väikest kolhoosi norru 2,194 ha maaga[1]. Kolhoosperede arv oli samuti sihesuguune: väikeste kolhooside grupis oli neid 2,18, suurtes kolhoosides 2,25. Viende rahe kolhoosside grupi majandusliined näitajad olid aga järsult erinevad. Väikeste kolhooside grupis tuli ühe kolhoosipere kohta jagamata fondi summasid 3600 rubla, suurte kolhooside grupis oli see summa 9000 rubla. Väikestes kolhoosides saadi ühe heataari maa kohta 27 000 rubla tulu, suurtes kolhoosides aga 104 000 rubla. Samal ajal kulutati administratiiv-tehnilisele personalile väikestes kolhoosides 1148 normipäeva, suurtes kolhoosides ainult 583 normipäeva iga 100 ha maa kohta.

Oli tarvis muuta nõiu kolhoosid täielikult elujõulisteks, mis saaks maksimaalselt ära kasutada nõukogude usaldusliku masinatehnikat, mis saaks nõige paremini organiseerida ja kasutada tööjõudu ja

Kolhooside ühinemise algatajaks olid kolhoosnikud ise. Kolhooside ühinemine toi-

---

[1] J. Liiv ja L. Algus, Väikeste kolhooside ühinemine viidi lõpule sotsialistliku põllumajanduse edasise tõusu. sotsialistlik Põllumajandus 1950 nr. 9, lk. 649.

nus vabatahtlikuse alusel, sejuures arvestati põiteste kolhooside suurest artellides ühinemise otstarbekust ja tulukust, pidades silmas iga ühineva kolhoosi majanduslikku, loodusliku jm. tingimusi.

Ühinemise tulemusena oli Eesti NSV-s 1952. a. veebruaris 1037 suurt põllumajanduslikku artelli rohkem kui 3000 väikese kolhoosi asemel 1. jaanuaril 1950. aastal[1]. 1952. a. lõpuks oli kolhooside arv vabariigis vähenenud 938 põllumajanduslikku artelliga, kuhu oli aga ühinenud enam kui 98% talumajandeist[2].

Väikeste kolhooside ühinemine näitas juba esimesel aastal vaieldamatult positiivseid tulemusi. Enamikus ühinenud kolhoosides on loodud juba kõik tingimused ühismajandi edasises kiires arengus.

Kolhooside ühendamine võimaldas ökonoomsemalt ja säästlikumalt jaotada ja kasutada kolhoosi vara. Kui 1949. a. vabariigi kolhoosid vajasid loomismuludes üle hektaari külvipinna kohta üle 85 rubla, siis 1950. a. ühinenud kolhoosid umbkaudu selleks otstarbeks

---

[1] J. Käbin, Eesti NSV kolhooside organisatsioonilise ja majandusliku ümberkorraldamise põhilised ülesanded. Rahva Hääl 23. II 1952.

[2] Eesti NSV põllumajanduse suure sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 35. aastapäeval. Sotsialistlik Põllumajandus 1952 nr. 10, lk. 723.

selt aastalt 68 rubla[1].

Suur tähelepanu saavutati juba aastatel administratiiv-tehnilise aparaadi loomisele, millele tulemuseks oli suurenes vabastatud töötajate arv kolhoosis.

Kolhooside ühendamine lõi vajalikud tingimused tootmisprotsesside mehhaniseerimiseks kolhoosides, traktorijaamade tehniliste vahendite põhjalikumaks ärakasutamiseks. Avanes võimalus suurendatud tööde läbiviimiseks nagu külvikultuuride rajamine, elektrijaamade ja tootmishoonete ehitamine jne.

Väikeste kolhooside liitumine andis häid tulemusi töö organiseerimise alal. Ühinemud kolhoosidel oleks nüüd võimalik organiseerida alatisi tootmisbrigaade ja kolhoosi esimeestel nüüd brigadiiridena edukalt kõige nõuetekohaseid kolhoosnikke.

Soodustavalt mõjus kolhooside ühinemine ühismaakasutuse arengule. Paranesid loomapidamise võimalused nii vastavate hoonete täiustamise kui ka ehitamisvõimaluste tõttu sai ka loomakasvatusfarmides tööprotsesside mehhaniseerimise teel.

Kolhoosimajanduses rakendatakse järjekindlalt asjakohaseid põllumajandustraditsioone saavutusi ja asjakohaseid töökogemusi. Selles vajavad

[1] Rahva Hääl 23. II 1951.

kolhoosid põllumajanduse viiteaadlasi; uende ametisse võtmine päib aga väikestel kolhoosidel üle jõu. Suured kolhoosid peavad aga ilma vähemagi raskuseta ametis agronoome, zootehnikuid jt. spetsialiste.

Kolhooside ühendamine lõi võimalused ka põllumajanduse koonuses. Kolhoosiesimees on vajatööde paremaks organiseerimiseks, elektrifitseerimise hõlpsamaks läbiviimiseks, elu multikultuursemaks ja mugavamaks muutmiseks. Kuid lähtudes sellest põhimõttest on ühinenud juhtivad töötajad saavutanud ebaõiget, eeskätt tarbimisvajaduri silmaspidavat lähenemist kolhooside ehitustöö küsimustele. Nad soovitavad kammutada vanad kolhoosiasulad ja läbi viia külade massilist ülekviimist suurtesse kolhoosikeskustesse. „Uende seltsimeeste viga seisab selles, et nad unustasid kolhooside peamised tootmisülesanded ning tõstsid esiplaanile peamistest tootmisülesannetest tulenevad tarbijaslikud ülesanded, kolhoosside elutarbelise korraldusse ülesanded. Kahtlemata on elutarbelise korralduse ülesannetel suur tähtsus, mida nad on siiski tulenevad, alluvad ja neile peamised ülesanded ning neid saab edukalt lahendada

ainult arenemud ühistootmise baasil"[1].

Väikeste põllaoside ühinemine suuremaiks ühismajandeiks pani aluse põllaosimajanduse edasisele siirele uuele, millele tagajärjel suurenes ühismajandite sissetulek ja põllaomeestele normipäevade järgi antav tasu.

[1] G. Malenkov, Aruanderõõe tõõkõõ P Üleliidulise kõõrst partei XIX kongressile, lk. 49-50.

3. Eesti NSV kolhooside saavutused ja arenguperspektiivid.

Eesti NSV sotsialistlik põllumajandus on väheste aastatega jooksul teinud suuri edusamme. Tänu vennasvabariikide abile ja stalinlikule hoolitsusele kolhooside arengu eest suutis meie vabariigi põllumajandus edukalt täita uusi suurenenud tootmisülesandeid. Maal kasvasid uued inimesed, teenistid uued erialad.

Kadus, Stalini väljendusse järgi „vana küla kirikuga nõigel silmapaistvamal kohal ... papi ja mulaku paremate majadega eriplaanil, talupoegade poollagunenud tarediga tagaplaanil... Selle asemele astub uus küla oma ühiskondlike ja majanduslike ehitistega, oma klubidega, raadioga, kinoga, koolidega, raamatukogudega ja lastesõimedega, oma traktoritega, kombainidega, rehepeksumasinatega ja autodega“ [1].

Partei ja valitsuse hoolitsus meie ralvamajanduse ja eriti sotsialistliku põllumajanduse arendamise eest avaldub stalinlikus looduse ümbermujundamise plaanis.

Juba 1948. a. loodi J. V. Stalini algatusel sotsialistliku põllumajanduse edasiarendamise kuivides

---

[1] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 434.

suurejooneline plaan põua hävitamiseks ja suurte ning püsivate saakide kindlustamiseks. 1948. a. vastu võetud suure stalinliku looduse ümberkujundamise plaani edasiarendamine hõlmas ka Eesti NSV-d. ǀ. V. Stalini initsiatiivil ja tema juhiste kohaselt nõustati Eesti NSV looduse ümberkujundamise stalinlik suurplaan, mille Eesti NSV Ülemnõukogu 1949. a. augustis seadusena vastu võttis.

Eesti ala on suures ulatuses soine. Otsekt soode ja rabade all on ligikaudu 19% nagu pindalast. Peale selle nannatab liigniiskuse all suur osa põllumajanduslikult kasutatavast maast (26,1%)[1]. Põllumajanduse arengu takistajaks on veel põldude kivisus, heina- ja karjamaade mättarohkus ning võsastumine. Eluid võitlus soode, kividele, mätaste ja võsadega põlnud jõunohane eesti põllumeestele nõukogude korra kehtestamiseni, põlnud täielikult jõunohane ka ühismajapidamistele nõukogude korra tingimustes. Ühismajapidajail puudusid võimalused suurte töödeteostamiseks looduse ümberkujundamise alal, mis takistuseks oli majandusliku kandepinna nõrkus. Ühismajapidamiste domineerides jäi vähemõjusaks isegi nõukogude riigi poolt osutatud abi, sest majandite väiksus ei võimaldanud riigi poolt paku-

[1] Rahva Hääl 4. VIII 1949.

raudteede ulatuslik teostamine oli võimalik alles pärast põllumajanduse kollektiviseerimist.

Seoses nõukogude armee kiire naasmisega meie vabariiki ning lähtudes rinde majanduslikku tugevdamise vajadusest võttis Eesti NSV Ülemnõukogu 2. augustil 1949. a. vastu seadlused maaalade ümbermõõtmise ja kasutusele võtmise ning põldheina kübikoordaadi rakendamise plaani Eesti NSV- s suurte ja püsivate saakide kindlustamiseks ning loomakasvatusele kindla söödabaasi rajamiseks. Plaan näeb ette maaparandustööde teostamist 1 miljoni hektaari suurusel maaalal[1]. Plaanikohaselt moodustati 1949. a. esimene maaparandusjaam Eesti NSV-s, millele lisandus 1950. a. veel 5 maaparandusjaama. Paljudes traktorijaamades loodi maaparandusosakonnad.

Maaparandustööde plaani elluviimine loob kindlad alused meie sotsialistliku põllumajanduse suurendatuslikuks mehhaniseerimiseks, saakide tõusuks ja loomakasvatusele söödabaasi rajamiseks.

Esmakordselt eesti rahva ajaloos antakse nii suures ulatuses soomaade ümbermõõtmisele ja maaparandustööde tegemisele, nagu see on ette nähtud mainitud plaanis. Valdav osa neist töödest tehakse otseselt riikliku ettevõtete poolt ja sõnko-

[1] Rahva Hääl 6. VIII 1949.

gude valitsuse kulud. Uute kolhooside ja sovhooside ülesandeks on siinjuures maaparandustöödega hõivatuses ettevalmistatud maade kohene kasutamisellevõtmine, lihtsamate maaparandusseadmete jooksev remont.

Looduse ümberkujundamise staadiumi plaani ellaviimisel on väga suur poliitiline ja majanduslik tähtsus nagu eesti rahvale. Looduse ümberkujundamise eesmärgiks meie vabariigis on varustada elanikke mitmekülgselt toidu-, tööstust tooraine ja muuta kolhoosid jõukaks. Looduse ümberkujundamise plaani ellaviimisega tõuseb lähemal ajal põllumajanduse taseme Eesti NSV-s ligi kolmekordseks[1].

Staadiumi looduse ümberkujundamise plaan, mille realiseerimine on võimalik ainult kolhoosnõuka tingimustes, on saanud tee järjepidevusele kommunismile, sest selle plaani teostamine aitab luua kommunistliku ühiskonna materiaalset baasi – materiaalsete hüvede küllust.

Kolhoosides on ära tehtud suur töö soostunud maaalade kuivendamisel, leina- ja savjamaade võsast ja kividest puhastamisel ning nende pealtparandamisel. Maaparandustööde

[1] E. Vint, Põllumajanduslikku tootmise paigutamisest ja spetsialiseerumisest Nõukogude Eestis. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Toimetised 1952 II köide. nr. 1, lk. 58.

läbiviimiseks on vabariigis organiseeritud seni 7 maaparandusjaama[1]. 1951. a. ümberasutati vabariigis 160% võrra rohkem maad uue asukohaliikme Eesti viimase 5 aasta jooksul kokku. Paljudes maaparandusjaamades rakendatakse komplekstöid, mis tunduvalt tõstab tööviljakust[2]. Maaparandustööde teostamisel osutavad suurt abi kolhoosnikud, organiseerides sellele vastavaid laagitööpäevamuid — näiteks Viljandi rajoonis[3]. Selle tulemusena on tunduvalt ületatud maaparandustööde plaanis ettenähtud ülesandeid.

Looduse ümberkujundamise stalinlikku plaani elluviimisega on raskemad põllumajanduse ulatuslik mehhaniseerimine. Meie vabariigi põllumajandus on varustatud võimsa raskesõidukite tehnikaga. 1948. aastaga võrreldes on traktorijaamade arv vabariigis suurenenud 24-lt 61-ni, traktoripargi võimsus on rakendud peaaegu 9 korda, traktoritööde maht on suurenenud üle 14 korra[4]. Sõjajärgsel perioodil on meie vabariigi põllumajanduses tööle rakendatud kümneid uusi masinate tüüpe, nagu näiteks iseliikuvad kombainid ja linaniitekombainmasinad, pudi- ja kartulikombainid, palju jõumulu nõudvate protsesside mehhaniseerimise masinad

---

1 Rahva Hääl 31. XII 1952.
2 Rahva Hääl 5. I 1952.
3 Tee Kommunismile 20. VI 1950.
4 Rahva Hääl 10. XII 1952.

laomaaraatuses, maaparanduses - jt. masinaid. See võimaldas juba 1952. a. mehhaniseerida üle 64% põhilistest põllutöödest ja nõigi uldiste kohaselt teostatakse 1953. a. mehhaniseeritult vähemalt 70% põhilistest põllutöödest kolhoosides. Käesoleva viisaastaku lõpuks aga ulatub põllutööde mehhaniseerimise tase vabariigis 85-90 protsendini[2].

Juba mehhaniseerimisprotsendi suur tõus näitab kolhoosikorra võimsust võrreldes üksikmajapidamistega. Kuid ka kolhoosid ei suuda üksi, ilma sotsialistliku riigi abita varustada end nii suure hulga masinatega. J. V. Stalin märgib selle kohta: „Kas meie kolhoosid, kui nad isegi on miljonärid, suudavad neid kulusid kanda? Ei, ei suuda, sest nad ei suuda enda kanda võtta miljardilisi kulusid, mis võivad end ära tasuda alles 6-8 aasta pärast. Need kulud võib enda kanda võtta ainult riik . . .[3]

Tänu suurendatuslikule ja igakülgselle mehhaniseerimisele on küllesti kasvanud külvipinnad. Nii on viimase kahe aasta jooksul (1950-1952) kolhoosides külvipind suurenenud

---

[1] A. Kiinissepp, Vabariigi põllumajanduse spetsialistide ülesanded Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XIX kongressi otsuste täitmisel. Rahva Hääl 3. IV 1953.
[2] J. Käbin, Kõne liKKbiP XIX kongressil. Rahva Hääl 9. X 1952.
[3] J. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk. 193.

24% võrra[1]. Kodanlikus Eestis kasvas põllupind 20 aasta jooksul **keskm** 12,6% võrra, s.o. vähem kui 1% aastas[2].

Meie vabariigis on tõusnud põllumajanduslike kultuuride viljakus – keskmiselt 20-30% hektaarilt. Kodanlikus Eestis perioodil tõusis teravilja saak ühelt hektaarilt 20 aasta jooksul vaevalt 10%. Põllumajanduslike kultuuride viljakuse tõstmisel etendab olulist osa eesrindliku nõukogude põllumajandusteaduse ja meie tehnika kasutamine.

„Meie võib rõõmustame meie maa põllumajanduslikku tootmise kolossaalse kasvu üle... Milles on selle kasvu allikas? Selle kasvu allikas on ajakohases tehnikas, suures hulgas ajakohastes masinates, mis tekitavad võimalused tootmisharusid. Asi seisab siin mitte ainult tehnikas üldse, vaid selles, et tehnika ei või seista paigal, ta peab kogu aeg täiustuma, et vana tehnika peab riivist välja langema ja asenduma uuega, uusaga – kõige uuemaga. Ilma selleta pole mõeldav **meie** sotsialistliku põllumajanduse arenemine tõusvas joones, pole mõeldavad ei suured saagid ega põllumajandussaaduste hüpe[3].

---

[1] J. Stalin, Kõne üleliidulise VKP(b) XIX kongressil. Rahva Hääl 9. X 1952.

[2] Rahva Hääl 13. VI 1950.

[3] J. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk. 192-193.

Häid edusamme on kolhoosid teinud ühisloomakasvatuse arendamisel.

Et lõplikult likvideerida sõja läbi tekkinud kaotusi loomakasvatuses, võtsid ENSV Liidu Ministrite Nõukogu ja ÜK(b)P Keskkomitee 18. aprillil 1949. a. vastu „Kolhooside ja sovhooside produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise 3 aasta plaani (1949–1951)", mis nägi ette loomakasvatustoodete toodangu suurendamist 1951. aastaks võrreldes 1948. aastaga poolteisekordseks[1].

EK(b)P Keskkomitee III plenum ja Eesti NSV valitsus võtsid 1949. a. 2. juunil vastu otsuse nimetatud plaani teostamise abinõudest Eesti NSV-s, mille alusel nõutakse kõikidelt kolhoosidelt neljа loomakasvatusfarmi loomist (sea-, peise-, lamba- ja linnufarm), söödabaasi tugevdamist, loomakasvatushoonete ehitamist, suuremate tööprotsesside mehhaniseerimist, tõuaretamist, zooveterinaarvõrgu laiendamist jne.[2].

Loomakasvatus on Eesti NSV põllumajanduse tähtsaim ala. 1938.–1939. a. oli põllumajanduse toodang maapidamisest 46%, loomapidamisest aga 54%[3]. Fašistlik okupatsioon laastas rängalt meie vabariigi loomakasvatust.

---

1 Rahva Hääl 20. IV 1949.
2 Rahva Hääl 7. VI 1949.
3 Rahva Hääl 30. IV 1948.

1945–1948. a. on tõus loomakasvatuses võrdlemisi aeglane. Suurens tähistuseks loomakasvatuse küsimuste arenemisele oli sulaulese kahjurlik tegevus. Tartumaal Ahja vallas lõppes 1948. a. „õnnetuse" tagajärjel 9 lehmas, Võrumaal Mõnaste vallas lasid sulased oma sõpradel loomi „varastada" jne.[1].

Loomakasvatuse, eriti veisekasvatuse arengule nõjus pidurdavalt ka see asjaolu, et kuni 1948. aastani võeti piimanormi määramisel aluseks lehmade arv, mitte aga põllumajandusliku maa suurus.

EKP(b)I Keskkomitee III plenumi otsusega 2. juunist 1949. a. vähendatakse neis kolhoosides, kus on 4 loomakasvatusfarmi ja nõutav loomade arv, kolhoosnikute riiklikke liha-, piima- ja villamüügikohustusi 10% võrra, kolhoosidesaga, kus loomakasvatuse olukord ei vasta eritatud nõuetele, tõstetakse riiklikke loomakasvatussaaduste müügikohustusi 10% võrra[2].

Õhutavaks tegurite loomakasvatuse arendamisel olid ka valitsuse otsused usaldliku töölaste esiletõstmise kohta. Aprillis 1949. a. võeti vastu NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus põllumajanduse usaldlastele sotsialistliku töö kangelase nimetuse andmise ning

---

[1] Rahva Hääl 30. V 1948.
[2] Rahva Hääl 7. VI 1949.

nende NSV Liidu ordenite ja medalitega autasustamise kohta nõrgete näitajatel saavutamise eest loomakasvatuses aastail 1949–1951[1].

1949. a. detsembris ilmus NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrus lisatöötasu maksmisest kolhoonikutele ühesaaste ületamise eest noorloomade kasvatamise, täiskasvanud loomade säilitamise ja loomakasvatuse produktiivsuse tõstmise alal Eesti NSV kolhoosides[2].

Kolhoosnikud asusid ürgsuurelt loomakasvatuse plaani teostamisele. Nad seadsid eesmärgiks saavutada nõrgemaid tulemusi, nii võimaldasid täita ühisloomakasvatuse kolme aasta plaani kahe aastaga. Sellest väljendub kolhoosnikute tänu meie parteile ja valitsusele ja tahe töötada uut moodi, saavutada oma töös seninägematuid tulemusi.

Paljud kolhoosnikud loobusid põllumajanduslikku artelli põhikirjas neile antud õigusest pidada 2 lehma jt. karuloomi ettenähtud arvul, otsustades anda osa loomi ühismajandlikku karja. Näiteks Harjumaa Raikküla valla Lihatöö kolhoosi liikmed võtsid vastu otsuse, et iga kolhoosipere annab kolhoosi ühiskarja üks lehm, üks lamba ja üks kana[3].

---

[1] Rahva Hääl 22. IV 1949.
[2] Rahva Hääl 31. XII 1949.
[3] Rahva Hääl 19. VI 1949.

Need faktid näitavad, et meie noorte kolhoonimute mõttelviisis on toimunud tõsised muudatused, nad üha enam vabanevad ümbritsevate kapitalistlike tõrkepidamistest, asetavad ühiskondlikud huvid kõrgemale isiklikest huvidest, tugevdavad kollektiivset majapidamist.

Tulemuseks oli, et ümbr 1949. a. suurenes veiste arv kolhoosides 22%, sigade arv 78% ning noorloomade arv enam kui 100%. Liiketati sõjaeelse 1940. a. tase loomakasvatuse alal. Kaheaastasel vabariigi kolhoosidel aasta lõpuks 4 produktiivse karja farmi[2]:

veisefarmi omas 99,5% kolhoosidest,
seafarmi omas 98,8% kolhoosidest,
lambafarmi omas 97,0% kolhoosidest ja
linnufarmi omas 95,0% kolhoosidest.

Paljudes kolhoosides organiseeriti kohustuslik loomakasvatuse edukamaks arendamiseks isegi viies farmi.

Kahe viimase aasta jooksul (1951-1952) on ühishärri suurenemud veiste osas 43%, sigade osas 58% ja lammaste osas 65%[3].

Aastast aastasse tõuseb ühisloomakasvatuse produktiivsus. Kui 1950. a. lüpsti ühelt lehmalt keskmiselt 1600 liitrit piima aastas, siis 1952. a.

---

1 Rahva Hääl 10. II 1951.

2 Eesti NSV Statistikavalitsuse teadaanne Eesti NSV rahvamajanduse taastamise ja arendamise riikliku plaani täitmise tulemustest 1949. a. Rahva Hääl 15. I 1950.

3 J. Käbin, Kõne üleliidulise XIX kongressil. Rahva Hääl 9. X 1952.

oli iga lehma aastane piimatoodang 2000 liitrit. Seega nasras produktiivsus 1950. aastaga võrreldes 20%. Viienda viisaastaku lõpuks aga saavutatakse aastatoodangus piimatoodangus vähemalt 2500 liitrit keskmiselt iga lehma kohta kolhoosis.
Eriti häid tulemusi võitluses ühisloomakasvatuse produktiivsuse kõrge taseme eest on saavutanud Kose rajooni kolhoosid. Kõrgeid piimatoodangud on saanud na Paide rajooni õiguse hõiden, Rapla rajooni Uue Elu, Loosa rajooni Stalini-nimelise jt. kolhoosid[1].

Järjekindlalt nasrab nisutuete tootmishaarduga majapidamiste arv, suurenevad kolhoside sissetulekud. Juba 1950. a. oli Harju rajoonis 4 miljonärkolhoosi[2].

Kolhoosi tootmise igakülgse arendamise ja tootmisharude õige suhestamise tulemusena oli Rapla rajooni „Uue Elu" kolhoosi rahaline tulu 1951. a. ligi 1,7 miljonit rubla ning 1952. a. 1,8 miljonit rubla[3]. Kolhoosil on veise-, sea-, lamba-, linnu-, tõukohuste ja hõberebaste farm ning mesila. Rahalistest tuludest saadi 1,1 miljoni rubla loomakasvatusest ja 400.000 rubla taimekasvatusest, peamiselt nöögiviljast ja varajasest kartulist, peale selle sissetulekud põllumaaduste müügist.

Selle tulemusena said kolhoosnud rahas normipäeva kohta 10 rubla 30 kopikat, millele lisan-

---

1 Rahva Hääl 10. XII 1952.
2 Rahva Hääl 18. IV 1951.
3 Rahva Hääl 10. I 1953.

dus küllaldases koguses teravilja, kartulit, loomasööta jne.

Võitluses eesti põllumajanduse sotsialistliku ümberkorraldamise eest kerkis rahva seast esile sadu töökangelasi ja põllumajanduse spetsialiste, kelle nõuandel nord andis võimalused loovaks suhtumiseks oma töösse. Kõigile on tuntud K. Saare, T. ja L. Pauka, O. Väinsalu, H. Krumsalu jt. nimed. Elulevikus suuland, talutöötajad — praegu on nad aga põllumajanduses tunnustatud töötajad, kelle saavutusi kõrgelt hinnatakse väärikalt. Kasvab sotsialistliku töö kangelaste — suurima auninetuse kandjate hulk.

Sotsialistliku põllumajanduse ülesehitamisest maal võtavad aktiivselt osa naised, sest „... ainult kolhoosis on neil võimalus meestega ühevääriselt saada"[1].

Esimese kolhoosnikuna meie vabariigis sai sotsialistliku töökangelase auninetuse Anni Mikomägi — Harju rajooni Rahva Võidu kolhoosi liikmeks suure piimatoodangu (5050 kg aastas lehma kohta) saavutamise eest 1950. a.[2]

Paljud naised töötavad kolhoosides edukalt juhtivatel kohtadel. Endine talutüdruk, Võnnu-gude valitsuse poolt autasustatud ema-kangelane Marie Vaheoja on Viljandi rajooni ühe asutud-

[1] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 399.
[2] Rahva Hääl 9. I 1952.

liikuma – Esimese Mai kolhoos ootamas, praktikale on ta NSV Liidu ülemnõukogu saadik[1].

Naised kasvavad üha rohkem ja paremini valitsema nõukogude usurindlikku tehnikat. Viljandi traktorijaama töötab vabariigi esimene naistraktorist – komsomolimees, Eesti NSV ülemnõukogu saadik Elmiine Otsman. Tema algatusel moodustati traktorijaama naistraktoristide brigaad, mis tuli traktorijaama brigaadidevahelises sotsialistlikus võistluses esikohale ja saavutas ühe esimestest kohtadest Eesti NSV traktorijaamade traktoribrigaadide vahelises sotsialistlikus võistluses 1952. aastal[2]. Sama brigaad esitas ülesande kõigile Eesti NSV naisdudele ja naistele järgneda meie noorema usurindlikke naiste, põllumajanduse mehhanisaatorite Paša Angelina, Darja Garmaši jt. eeskujule[3].

Need faktid kinnitavad J. V. Stalini sõnu, et „naised on kolhoosides suur jõud. Seda jõudu vaja all hoida on kuritegu. Meie kohus on naised kolhoosides esile tõsta ja see jõud tõepoolest rakendada"[4].

Sotsialistliku põllumajanduse usurindlased, kes annavad oma jõu ja teadmised nõukogude kodumaa suuruse ja võimsu-

---

[1] Meida andis nõukogude võim eesti rahvale, lk. 111.
[2] Rahva Hääl 15. IV 1953.
[3] Rahva Hääl 30. VI 1952
[4] J. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 399.

se sindlustamisega, näitavad ühtlasi nagu talurahvale näitlikult saavutuste kogumisega ja seega töötajate materiaalse heaolu tõstmisega.

Järjest suuremat ulatust võtab kolhoosides sotsialistlik võistlus parema töötaja, brigaadi, liidu nimele. Sotsialistlik võistlus toimub kolhoosile ja rajoonide vahel nii ka teiste liiduvabariikidega suuremate saavutuste kogumises, viljakuse tõstmises, külvipindade laiendamises, tehnika paremas ärakasutamises, põllumajandussaaduste omahinna alandamises jne.

„Sotsialistlik võistlus väljendab rahvahulkade arjalikku revolutsioonilist eneseväitlinat, mis tugineb miljonite töötajate loovale initsiatiivile"[1].

Eesti NSV ülinõukogu ja EK P Keskkomitee poolt avaldatud sotsialistlikku võistluse 1952. a. tulemused põllumajanduses tunnistasid traktorijaamade traktoribrigaadide vahelise sotsialistlikku võistluse võitjaks Helme Traktorijaama traktorbrigaadi brigadiir Paul Pehki juhtimisel, mis täitis traktoritööde aastaplaani 131-protsendiliselt ja nuudismaa harimise plaani 432-protsendiliselt, kaides seejuures kõrkuu kütteõli ja remondivahendeid[2].

Kolhoosidevahelises sotsialistlikus võistluses tuli võitjaks Türi rajooni J. V. Stalini nimelise

---

[1] J. V. Stalin, Teosed, 12. köide, lk. 107.

[2] Rahva Hääl 15. IV 1953.

kolhoos, kaid tulemusi saavutasid Rapla rajooni Ilue Elu kolhoos ja Põltsamaa rajooni Liitsurins -nimeline kolhoos.

Rajoonidest tuli võitjaks Lõse rajoon. Lõse rajoon tuli võitjaks ka sotsialistliku võistluse ühishoonamanavatuse arendamise eest Läti NSV Cesise rajoonga[1].

Suurest erguitusest kolhoonidele ja kolhoonikutele on partei ja valitsuse määrused nende premeerimise ning autasustamise kohta ja lisatasu maksmisest põllumajanduskultuuride viljakuse tõstmise eest Eesti NSV-s[2].

Suured on Nõukogude Eesti sotsialistliku põllumajanduse saavutused teaduslikku uurimistöö ja teaduse saavutuste praktikasse rakendamise alal.

Kodanlikus Eestis oli põllumajandusteadus mõla ekspluataatorlike elementide teenustuses. Kulakute võimulsemine vajutas pitseri ka uurimistöö temaatikale, mis haaras vaid üksikuid agrotehnika, loomakasvatuse ja tööde natsionaliseerimise ning mehhaniseerimise küsimusi. Nende küsimuste uurimise eesmärgiks oli näidata uusi teid mulaalse majandite

---

1 Rahva Hääl 21. IV 1953.

2 Rahva Hääl 29. XII 1950.
Rahva Hääl 18. VIII 1950.
Rahva Hääl 20. VII 1949.

niirexo arenemisexo ja edasixus xinastamisexs.

Nõuxogude võimu kehtestamisne Eestis pani xed alused xa põllumajandusteaduse arengule. Nõuxogude valitsuse ja partei xoolitsusel loodi xiixesti põllumajanduslikе uurimisasutiste võimas võrk. Loodi Eesti NSV Teaduste Akadeemia 7 põllumajanduslikku uurimisinstituudiga. Kõnealustel asutistel on omal umbes 5 000 ha põllumajanduslikku maad, kuhtlasi baseeruvad nad oma uurimistöös üha rohkem kolhoosidele, sovhoosidele ja traktoripaamadele[1]. Sel võimaldab uute agrotehnilistе võtete xiiret väljatöötamist ja järelproovimist olatuslikel koolxuspindadel ning xiiret praktikasse juurutamist.

Põllumajanduslikku xuunaga instituudid töötavad probleemide lahendamisel, mis on ülesxirjutud xoxs kollektiivisseimisega, samuti maaviljeluse ja loomakasvatuse tootlikkuse tõstmise küsimuste lahendamisel. Põllumajanduse instituut on koostanud Eesti NSV mullastikku xaardi, xaardid muldade erosioonihähtuste levimust ja xiiristest põludest[2]. Neid xandati agrotehniliste abinõude plaani koostamisel vabariigis, traktorijaamade paigutamisel ja neude profiili määramisel maxxuate valxu suhtes.

---

[1] Põllumajandusteaduse areng Nõuxogude Eestis. Nõuxogude teaduse arengust Eesti NSV-s 1940-1950, lk. 92.

[2] Rahva Hääl 5. IV 1951.

Instituut on kindlaks määranud bioloogilselt õiged, varasemad külviajad nii Eestis olid tasuvitusel, mis kindlustavad kultuuride viljakuse tundmat tõusu. Suur töö on ära tehtud viljakanmate ja vastuprodavamate viljasortide kindlakstegemisel ning looma tõugude uurimisel.

Eesti NSV teadlased annavad oma panuse rõõsaagude põllumajanduse arendamisse. Põllumajandusteaduste doktorite, Stalini preemia laureaatide Julius Aamissepa ja Mihkel Pilli nimed on tuntud mitte ainult Eesti NSV-s, vaid ka teistes NSV Liidu vabariikides. J. Aamissepa poolt välja aretatud uusi vähikindlaid kartulisorte kasvatatakse laialdaselt peale Eesti NSV veel Vene NFSV-s, Volga-Vene NSV-s jm.[1] Dr. Pilli töö tulemusena on nisukultuuri viljelemine liikunud tunduvalt edasi põhja poole, nende juures on kindlustatud suured saagid.

Suured tuned põllumajanduslike kultuuride viljelemisel saavutes, eriti polaar-jaoni tagastus tingimustes on Eesti NSV Teaduste Akadeemia Presidendil, Stalini preemia laureaadil ja Eesti NSV teenelisel teadlasel Johan Eichfeldil. Dr. Eichfeld on aretanud 20 uut teraviljа-, köögi- ja aiaviljа ning marjasorti[2]. Tema juhtimisel on välja aretatud üle 80 uue sordi. Põllunoguda aas-

---

[1] A. Augis, Kolhoosikorra võimsus. Tallinn, 1948, lk. 98.

[2] Rahva Hääl 27. I 1953.

tatel said na eesti teadlased lähemalt tundma õppida akadeemik Eichfeldi saavutusi. Ta pühendas mitmekümnele teadlast ennetähtaegsete, tõestas praktikaselt väliskeemona mõju taimedele.

Tihenek ja süvenek teadlaste ja kolhoonitalurahva koostöö. Eesti NSV Teaduste Akadeemia teaduslikud sessioonid on mitmel korral toimunud kolhoosides, et neos kolhoosnikutega läbi arutada aktuaalseid küsimusi, et kuulda altpoolt tulevaid arvamusi ja nõudmisi[1].

1951. a. avati Eesti Põllumajanduse Akadeemia. Eesti Põllumajanduse Akadeemia rajamine on tihedalt seotud Eesti NSV põllumajanduse siirdumisega sotsialistlikule arengutele. Kiiresti areneb sotsialistlik suurpõllumajandus vajab nõrgelt kvalifitseeritud spetsialiste.

Akadeemia omab 7 teaduskonnaga ülevatab kolhoosi ja sovhoositootmise, samuti vabariigi metsamajanduse organiseerijaid ja juhtijaid. Eriti suurt rõhku pannakse nelkamisaastoriteta naadni ettevalmistamisele põllumajanduse jaoks, sest sel alal on meil puudused kõige suuremad[2]. Teaduslik töö Eesti Põllumajanduse Akadeemias lähtub täielikult meie sotsialistliku põllumajanduse huvidest ja vajadustest. Teaduslikku

1 Rahva Hääl 12. VII 1949.

2 J. Stalin, Kõne Ü(b)K(b)P XIX kongressil. Rahva Hääl 9. X 1952.

töö temaatika on seunatud Eesti NSV loodluse ümberkujundamise küsimuse" ja partei XIX kongressi direktiivides märgitud põllumajanduslaste ülesannete lahendamisele.

Suurema põllumajanduse spetsialistide arv vabariigis. Kolhoosikaadri hulgalises ettevalmistamises, agro- ja zootehnilistele teadmiste laialdases levitamises põllumajanduse töötajate hulgas organiseeritakse 1950. aastast alates kolhoosides ja sovhoosides kolmeaastase õppeajaga agro- ja zootehnilisi kursusi, mis õppetöö toimub tootmistöö kõrval. Teoreetiline õppus on seotud praktilise tööga põllumajandusbrigaadides ja loomafarmides[1].

Laiemale põllumajanduslike teadmiste võrra vabariigis.

Praegu töötab kolhoosides, traktorijaamades, sovhoosides ja kolhoosides 2000 põllumajandusse spetsialisti, sealhulgas 732 agronoomi, neist 178 agronoomi kõrgema haridusega, 312 zootehnikut, 236 veterinaararsta töötajat, 76 inseneri-mehhaanikut jt.[2]

---

[1] Rahva Hääl 22. IV 1952.

[2] A. Müürisepp, Vabariigi põllumajanduse spetsialistide ülesannetest võitluses Leninlik Kommunistliku Partei XIX kongressi otsuste täitmisel.
Rahva Hääl 3. IV 1953.

Kolhoosikorra võit Eesti NSV-s on muutnud mitte ainult meie küla majanduslikku, vaid ka kultuurilist ilmet. Maal on tekkinud arvukas nõukogude aktiiv: kolhooside esimehed, brigadürid, farmide juhatajad, sovhooside ja traktorijaamade töötajad, kultuurharidusliku asutuste töötajad jt., kes on nõukogude ja parteiorganite juhtimisel ära teinud määratu suure töö küla kultuurielu ümberkorraldamisel. On asutatud sadu rahvamaju, raamatukogusid, klubisid, lugemistube, punanurki jne., mis loovad kolhoosides kõik võimalused eneseväljendamiseks ja vaba aja kultuurseks veetmiseks.

Partei ja valitsus saadavad maale avalikkusele kirjutatud lektoreid, koutsert brigaade, instruktoreid klubide iseteguslike organiseerimiseks, rändkinosid jne. Pidevalt nõuab iseteguslikkuse aktiivide arv, aus vilgildamist nõudvaid muusikalasid. Kolhoosides iseteguslike ilukirjanduse õhtutel selgitatakse välja silmapaistvamad talendid ja nimetatakse edasiõppimiseks.

Kolhoosinoortele on avatud kõik uued eesja kõrgemate õppeasutustesse, on avatud teed kunsti ja teaduse varasalvede juurde, et nemad kasvaksid igakülgselt haritud ja teadlikud kommunismi ehitajad.

Nõukogude Eesti sotsialistlikus põllumajanduses saavutatud edusammud on loonud tingimused palgi suurenemata ülesannete lahendamiseks.

Partei XIX kongressi direktiivides NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani kohta aastateks 1951.–1955. on märgitud, et põllumajanduses põllumajanduse alal jääb ka edaspidi kõigi põllumajanduslike kultuuride viljakuse tõstmine, ühisloomade arvu edasine suurendamine ja nende produktiivsuse samaaegne tunduv tõstmine, põllunduse ja loomakasvatuse nõuetekohase kaubatoodangu suurendamine kolhooside ühismajapidamise edasise kindlustamise ja arendamise ning põllumajanduses laialdase tehnika ja agrokultuuri juurutamise alusel ning sovhooside ja traktorijaamade töö parandamise teel[1].

Partei XIX kongressi direktiivides on ette nähtud palgi suurendada traktorijaamade võrku Eesti NSV-s ning varustada neid uusimate masinatega[2]. Juba 1953. a. antakse meie vabariigis 4 uut traktorijaama, mis varustatakse arvukate masinatega[3].

---

[1] Partei XIX kongressi direktiivid NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani kohta aastateks 1951–1955, lk. 13.

[2] sealsamas, lk. 17.

[3] Rahva Hääl 3. IV 1953.

Põllumajandusorganite ja põllumajanduse spetsialistide ülesanduseks on põllumajanduslikku kehtsa parem ärakasutamine, põllutööde kiirem läbiviimine ja nende kvalitedi tõstmine, et sellega luua vajalikud tingimused põllumajanduslike kultuuride viljade suurematele saakidele kogumiseks.

Loomakasvatuses on peaülesanduseks ühisloomade arvu suurendamine ja samal ajal nende produktiivsuse kindlam tõstmine.

Käesoleva aasta aprilli alguseks töötasid Eesti NSV põllumajanduse spetsialistide vabariiklikud nõupidamised nähtid ette suurendada veiste arvu 1953. a. 23%, sigade arvu 41%, noolelindude arvu 24% ja saada keskmiselt vähemalt 2350 kg piima igalt lehmalt ning eriti vastavad ülesanded Eesti NSV põllumajanduse töötajatele [1].

Põllumajanduslike mürkpondade ja söödabaasi laiendamiseks on ette nähtud aastail 1951-1955 suurendada niisutatud maa pindala 40-45% võrra [2]. Suurenek nõuab praktiliste tagatmisvahendite — põllumajanduslikult kasutamiskõlblikuma maa pindala.

---

[1] Rahva Hääl 4. IV 1953.

[2] Partei XIX kongressi otsustest NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani kohta aastateks 1951-1955, lk. 16.

Partei XIX kongressi direktiivid NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani kohta aastaiks 1951–1955 avavad meie põllumajanduse veelgi avaramaid arenguperspektiive. Nendes rõhjendub selgelt sotsialismi põhiseaduse majandusnõudeist tõsine: „... kogu ühiskonna järjest kasvavate materiaalsete ja kultuurivajaduste maksimaalse rahuldamise eesmärk tagatakse sotsialistliku tootmise pideva suurendamise ja täiustamisega kõrgeima tehnika baasil"[1].

---

[1] J. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk. 86.

Lõppsõna.

Kokkuvõtte NSV Liidu edusammudest kollektiviseerimise alal annab J. V. Stalin oma viimases geniaalses töös „Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus": „Keegi ei saa eitada meie põllumajanduse tootliku jõudude kolossaalset arenemist, mis on toimunud viimase 20–25 aasta jooksul. Kuid seda arenemist ei oleks olnud, kui me poleks kolmekümnendail aastail asendanud vana, kapitalistlikku tootmissuhteid külas uute, kollektivistlike tootmissuhetega. Ilma selle pöördeta tootmise alal oleksid meie põllumajanduse tootlikud jõud samuti, nagu nad arenevad praegu kapitalistlikus maades"[1].

Nii nagu kolhoosikord on võitnud ja andnud suuri saavutusi vanemates vennasvabariikides, nii on kolhoosikord võitnud ka Eesti NSV-s. See on päästnud ka meie vabariigi põllumajanduse tootlikud jõud arenemisest.

Eesti NSV talurahvas on vähestes aastates jooksul läbi teinud tohutu suure arengutee. See oli võimalik ainult nõukogude korra tingimustes ja ainult ühiskondliku majapidamise. Eesti NSV rahvamajanduses, sealhulgas

[1] J. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk. 133.

kollektiivse põllumajanduse areng on olnud range-kordselt kiiretempoline. See oli võimalik ainult kommunistliku partei ja nõukogude valitsuse lakkamatu stalinliku hoolitsuse tulemusena. See oli võimalik ainult nõukogude sotsialistliku rahvaste stalinliku sõpruse olukorras, selle suure ja omakasupüüdmatu abi tulemusena, mida osutasid Eesti NSV-le vanemad vennasvabariigid.

Ka Eesti NSV-s on kadunud vastuolud vaimse ja füüsilise töö vahel, linna ja maa vahel. „Meiegi, töölised ja kolhoositalunikud muudetakse ükskõik kas klassi, nes erinevad teineteisest oma seisundi poolest. Meie ei nõrgenda mingil määral nende sõpruse. Vastupidi, nende huvid asuvad ühel ühisel joonel, sotsialistliku korra tugevdamise ja kommunismi võidu joonel"[1].

J. V. Stalin näitas, et kolhoorkorra alal oleme saanud selle küsimuses kaugemale mi ükski teine maa, meid mööda seisneb ülesanne põllumajanduse ja tööstuse vahel nõigi oluliste erinevuste kaotamises, et viidlustada üleminek sotsialismilt kommunismile.

Erinevus tööstuse ja põllumajanduse vahel tähendab meil mitte ainult seda, et töötingimused põllumajanduses erinevad tööstuses, vaid nõigepealt ja peamiselt

[1] J. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk. 56.

seda, et meil on olemas nagu sotsialistliku omandi vorme. Sellal kui tööstuses on meil tootmisvahendite ja toodangu üldrahvalik omandus, on meil põllumajanduses mitte üldrahvalik, vaid grupiline, kolhoosiline omandus.

„Kolhoos", märgib J. V. Stalin, „ei ole talvalitse ettevõte. Kolhoos töötab maa peal ja kasib maad, mis pole juba antud enam kolhoosi omandi, vaid on üldrahvalik omand... Kolhoos töötab põhiliste tootmisvõistlustade abil, mis ei kujuta endast kolhoosi omandit, vaid on üldrahvalik omand"[1]. Kolhoosi omandiks, mida ta võib käsutada täiesti vabalt, oma äranägemise järgi, on kolhoosi toodang, arvestamata kolhoosnikute looneid ja üksikut abimajandit.

Kolhoosid realiseerivad oma toodangu ühejäägid turul ega võta käesoleval ajal peale kaubaliste sidemete vastu muid majanduslikke sidemeid linnaga, ei taha oma saadusi võõrandada müügil muul teel kui kaupade näol, mille vastu nad tahavad saada neile vajalikke kaupu.

Riiklikul ja kolhoosilisel tootmissektoril olemasolu meie rahvamajanduses määrab ära kaubatootmise ja kaubaringluse vajaduse meie maal. Kolhoosilis-grupilist omandust,

[1] J. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk. 145.

nagu ka kaubaringlust, kasutatakse edukalt meie sotsialistliku majanduse arendamisess ja nad toovad meie ühiskonnale ilmset kasu ka lähemas tulevikus.

„Kuid olen andestamatu pimedus mitte näha", ütles J. V. Stalin, „et need nähtused ... juba praegu hakkavad pidurdama meie tootliku jõudude võimsat arenemist, mõnikord nad loovad tõkkeid nagu rahvamajanduse, eriti aga põllumajanduse täielikule hõlmamisele riiklikku planeerimisega"[1]. Juhtivate organite ülesanne on õigeaegselt märgata kerkivaid vastuolusid ja õigel ajal tarvitusele võtta abinõusid, et kõrvaldada tootmissuhteid tootliku jõudude edasisele arengule.

Nende vastuolude lahendamisest räägib J. Stalin järgmiselt: „... järk-järguliste üleminekutega, nii et Lõuna kasuga kolhoosidele ja järelikult kasuga nagu ühismuulale, tõsta kolhooslik omandus üldrahvaliku omanduse tasemele, kaubaringlus aga, samuti järk-järguliste üleminekutega, asendada saaduste vahetamise süsteemiga ..."[2].

Seadused üles kolhooslikku omanduse

---

[1] J. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk. 145.

[2] Samas, lk. 143.

üldrahvaline omanduse tasemele tõstmise vajaduse mei ühe kommunismile ülemineku põhilise eeltingimuse, töötas J. V. Stalin üksikasjalikult läbi nende abinõude süsteemi, mis tagavad selle ülesande täitmise. J. V. Stalin õpetas, et oleks ebaõige kolhoosiline omandus lihtsalt natsionaliseerida ja muutada see üldrahvaliseks omandiks, sest kolhoosiline omand on sotsialistlik omand ja seliga ei saa ühtlen käia nii nagu kapitalistliku omandiga[1].

Teiselt poolt näitas Stalin, mei ohtlik ja kahjulik on mõnede majandustegelaste ettepanek, nes arvasid, et on vaja müüa kolhooside omandiks peamised tootmisriistad, mis on koondatud traktorijaamadesse. See eesmärk kolhoosiline omandit valgi üldrahvalisest omandist ja laiendaks kaubavinglust sfääri ning järelikult ei vergendaks, vaid raskendaks ühiskonna ülemineku sotsialismilt kommunismile.

J. V. Stalin määras teadusliselt kindlaks teed kolhooslise omanduse tõstmiseks üldrahvalise omanduse tasemele. „Et tõsta kolhooslik omandus üldrahvalise omanduse tasemele", õpetas J. V. Stalin, „on

[1] J. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk. 186–187.

tarvis kolhoosiliikumise tootmise ülejäägid välja lülitada kaubavahetuse süsteemist ja lülitada nad riiklikku tööstuse ja kolhoosidevahelise saaduste vahetuse süsteemi"[1].

J. V. Stalin märgib, et saaduste vahetamise võrsed eksisteerivad meil osa põllumajandussaaduste, peamiselt tehnilistest kultuuridest "kaubastamise" näol.

Eesti NSV-s müüakse niisuguste saaduste hulka lina, suhkrupeet jt., mille eest kolhoosid saavad rahalt peale raha veel tööstussaaduseid. See "kaubastamise" süsteem on kolhoosidele väga kasulik, sest paljusid tööstusi saavad kolhoosnikud "kaubastamise" korras jaekaubandusest edaspidigi.

"Lõplikult seisab selles", kirjutas J. V. Stalin, "et organiseerida need saaduste vahetamise võrgud nõigis põllumajanduse harudes ja arendada nad laialdaselt saaduste vahetamise süsteemiks... Niisugune süsteem nõuab linna poolt maale antava toodangu hüplaslikku suurendamist ja selleparast tuleb seda rakendada eriliste riiklustamiseta, vastavalt linnatoodete nõudmisele"[2].

Siit saab mõistetavaks ka kommunis-

---

[1] J. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk. 199.

[2] samasmas, lk. 199–200.

mile ülemineku ettevalmistamise 3 põhilise ülesandega lahutamatu seos. On võimatu tõsta nõukogude omandust üldrahvalise omanduse tasemele, loomata selle jaoks materiaalset baasi, tagamata nagu ühiskondliku tootmise kasvu, kusjuures ülimaalus on tootmisvahendite tootmise kasv.

Töötajate kultuurilis-tehnilise taseme järjekindel tõstmine on ühes tähtsamaid tingimusi sotsialistliku tootmise pideva kasvu ja täiustamise, nii omaette loob materiaalsed eeldused ühiskonna edasiseks kultuurilisteks kasvuks.

„Õnnelt pärast seda, nii <u>nõuk</u> meid ülesandeid ühteskaas on täidetud, nõuk sotsialistlikult vormelilt — „igaühelt võimete põhjalt, igaühele töö järgi" — üle minna kommunistlikule vormelile — „igaühelt võimete põhjalt, igaühele tarvidluste järgi"[1].

Algav üleminek kommunismile ei oleks olnud võimalik ilma nõukogude korra võitluta meie maal. See ei oleks olnud võimalik ilma neile saavutusteta, millele meid juhtis ja inspireeris J. V. Stalin.

---

[1] J. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk. 148.

Kolhoosnaerna võit NSV Liidus on lahutamatult seotud J. V. Stalini nimega, Stalini nimega on seotud ka ülemaailma sotsialistlikule põllumajandusele uuenemais liiduvabariikides, nende seas Sõnnogude Eestis.

Täna ehitab meie rahvas kommunismi Stalinita, mõtleb juhituna Stalini ideede päikesevõimsast jõust, juhituna monoliitsest kommunistlikust parteist.

Oma nõnes leinamiitingul J. V. Stalini matuste ajal väljendas sm. Malenkov nõu nõunogude rahva ühise ülesande:
„ Me peame igati tugevdama kolhoosnorda, taotlema nõunogudemaa nõigi kolhooside edasiarenemist ja õitsengut, nõuendama tööliisvalassi ja kolhoositalunaiva liitu "[1].

---

[1] G. M. Malenkov, Jossif Vissarionovitš Stalini matuste päeval leinamiitingul peetud nõne. Tallinn, 1953, lk. 9.

Kasutatud kirjandus.

I Marksismi-leninismi klassikud.

1. K. Marks, Instruktsija delegatam Vremennogo Tsentralnogo Soveta po otdelnym voprosam. K. Marks i F. Engels, Soch., t. XIII ch. I, 1936, str. 195–204.

2. Engels – A. Bebelile. K. Marks i F. Engels, Soch., t. XXVII, 1935, str. 521–526.

3. F. Engels, Krestjanskii vopros vo Frantsii i Germanii. K. Marks i F. Engels, Soch., t. XVI ch. II, 1936, str. 439–461.

4. V. I. Lenin, I Vserossijskii sjezd krestjanskih deputatov. Soch., t. 24, 1949, str. 443–467.

5. V. I. Lenin, Proekt rezolutsii o kooperativah rossijskoi s.-d. delegatsii Kopenhagenskogo kongressa. Soch., t. 16, 1948, str. 239–240.

6. V. I. Lenin, Tretii Vserossijskii sjezd sovetov rabochih, soldatskih i krestjanskih deputatov. Soch., t. 26, 1949, str. 411–437.

7. V. I. Lenin, Vserossijskii chrezvychainoi zheleznodorozhnoi sjezd. Soch., t. 26, 1949, str. 439–451.

8. V. I. Lenin, Kooperatsioonist.
Valitud teosed II nd. Tallinn, 1946, lk. 683-687.

9. V. I. Lenin, Seltsimehed töölised! Lähme viimsesse, otsustavasse lahinguse.
Valitud teosed II nd. Tallinn, 1946, lk. 283-285.

10. V. I. Lenin, Suur algatus.
Valitud teosed II nd. Tallinn, 1946, lk. 392-407.

11. V. I. Lenin, Teesid kõnes VKP taktika kohta Kommunistlikus Internatsionaali III Kongressil.
Valitud teosed II nd. Tallinn, 1946, lk. 598-603.

12. V. I. Lenin, Tööliste ja sõdalatite saadikute nõukogude Teine lõunemaaline kongress.
Valitud teosed II nd. Tallinn, 1946, lk. 176-187.

13. J. Stalin, Aruanne üleL(b)P Keskkomitee tööst partei XVII kongressile.
Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952, lk. 402-460.

14. J. Stalin, Esimesel üleliidulisel kolhoosnikute löökbrigaadide tööliste kongressil peetud kõne.
Leninismi küsimusi, Tallinn, 1952, lk. 390-401.

15. J. V. Stalin, Intervjuu saksa kirjanikuga Emil Ludwigiga. Teosed, 13. nd. Tallinn, 1952, lk. 100-119.

16. J. V. Stalin, Keskkomitee poliitiline aruanne üleL(b)P XVII kongressile.
Teosed, 12. nd. Tallinn, 1952, lk. 229-361.

17. J. V. Stalin, Kõne Moskva linna Stalini valimisringkonna valijate valimiseelsel koosolekul 9. veebruaril 1946.
Moskva linna Stalini valimisringkonna valijate valimiseelsetel koosolekutel peetud kõned. Tallinn, 1950.

18. J. Stalin, Leninismi alustest.
Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952, lk. 1–69.

19. J. Stalin, Leninismi küsimustest.
Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952, lk. 96–140.

20. J. Stalin, Marxism ja rahvuslik küsimus. Tallinn, 1952.

21. J. V. Stalin, Masside pöördlus ja töövaimustus. Teosed, 12. kd. Tallinn, 1952, lk. 106–109.

22. J. Stalin, NSV Liidu agraarpoliitika küsimustest.
Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952, lk. 267–284.

23. J. Stalin, Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast. Tallinn, 1946.

24. J. Stalin, Parempoolsest kallakust Ük(b) Partiis.
Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952, lk. 194–256.

25. J. V. Stalin, Partei XIX kongressil peetud kõne. Tallinn, 1952.

26. J. Stalin, Peapöördlus edu saavutamises.
Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952, lk. 289–293.

27. J. Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus. Tallinn, 1953.

28. J. Stalin, Suure nurrangu aasta.
Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952, lk. 257-266.

29. J. Stalin, Teraviljaraudel.
Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952, lk. 166-174.

30. J. Stalin, Tööst maal.
Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952, lk. 379-389.

31. J. Stalin, Vastus seltsimeestele kolhoosnikutele.
Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952, lk. 294-309.

32. ÜK(b)P ajalugu. Lühikursus. Tallinn, 1952.

33. Iosif Vissarionovitš Stalin. Lühike elulugu.
Tallinn, 1953.

II Allikad.

a) Seadused, määrused, otsused.

34. Abinõudest põllumajanduse arendamiseks sõjajärgsel perioodil. Sm. Andrejevi ettekande põhjal vastu võetud ÜK(b)P KK plenumi otsus.
Rahva Hääl 1. III 1947.

35. Abinõudest põllumajandusliku artelli põhimõtete ja reeskirjade liialdamiseks kolhoosides.
NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja ÜK(b)P Keskkomitee määrus 19. septembrist 1946.
Rahva Hääl 22. IX 1946.

36. Abinõudest töö organiseerimise, tööviljakuse tõstmise ja tööaja mahsuse parandamiseks kol-

koosides. NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrus 19. aprillist 1948. Rahva Hääl 29. VI 1948.

37. Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja E K(b) P K.K. määrus nr. 81 5. veebruarist 1946. a. Eesti NSV linnmaasaajate edasise abistamise abinõude kohta. Rahva Hääl 6. II 1946.

38. Eesti NSV Statistikavalitsuse teadaanne Eesti NSV rahvamajanduse taastamise ja arendamise 1948. a. riikliku plaani täitmise tulemustest. Rahva Hääl 26. I 1949.

39. Eesti NSV Statistikavalitsuse teadaanne Eesti NSV rahvamajanduse taastamise ja arendamise riikliku plaani täitmise tulemustest 1949. a. Rahva Hääl 15. I 1950.

40. Eesti NSV Ülemnõukogu seadus Eesti NSV 1949. a. rahvamajanduseplaani kohta. Rahva Hääl 17. IV 1949.

41. Olulised ja järjekordsed ülesanded Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimise alal. E K(b) P Keskkomitee 24. pleenumi otsus. Rahva Hääl 26. X 1948.

42. Partei XIX kongressi direktiivid NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani kohta aastatel 1951-1955. 1952.

43. Põllumajanduslikku artelli tüüppõhikiri. Rahva Hääl 1. IV 1949.

44. Põllumajanduslikku ühistu tüüppõhikiri. Rahva Hääl 14. VI 1945.

45. Saksa fašistlike röövvallutajate ja nende käsilaste kuritegude kindlakstegemise ja karistamise erakorralise riikliku komisjoni teadaanne saksa fašistlike röövvallutajate kuritegudest Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis.
Rahva Hääl 30. XI 1944.

46. Seadus Eesti NSV rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaani kohta 1946.–1950. a. Rahva Hääl 17. VII 1946.

b) Nõukogude riigitegelaste nimed ja artiklid.

47. J. Käbin, Eesti NSV kolhoosside organisatsioonilise ja majanduslikue kindlustamise põhilised ülesanded. Rahva Hääl 28. II 1952.

48. J. Käbin, Kõne Eesti KP(b) XIX kongressil.
Rahva Hääl 9. X 1952.

49. J. Käbin, 10 aastat nõukogude Eestit.
Kümme aastat nõukogude võimu Eestis. Tallinn, 1952.

50. J. Lauristin, Esimene nõukogude aasta Eestis.
Tallinn, 1946.

51. G. Malenkov, Aruandekõne Üle-Liidulise Kommunistlise Bolševikkide Partei XIX kongressile. Tallinn, 1953.

52. G. M. Malenkov, Iosif Vissarionovitš Stalini matuste päeval leinakoosolekul peetud kõne.
Tallinn, 1953.

53. A. Müürisepp, Vabariigi põllumajanduse spetsialistide ülesandeist nõukogude liidu Kommunistliku Partei XIX kongressi otsuste täitmisel. Rahva Hääl 3. IV 1953.

54. J. Vares, Mida tõi nõukogude võim eesti rahvale 1940./41. a. Rahva Hääl 18. VII 1945.

c) Nõukogude aja kirjandus.

55. Rahva Hääl 1944 - 1953.

56. Sakala 1945 - 1950.

57. Tee Kommunismile 1950 - 1953.

III Käsitlused.

58. H. Allik, Nõukogude maareformi tähtsamaid tulemusi. Eesti Bolševik 1945 nr. 23/24.

59. Д. А. Брайнос, Победа колхозного строя в Эстонской ССР. Тарту, 1952 (käsikiri).

60. N. Buzulukov, Eesti NSV talundite majanduse analüüs alates nõukogude maareformist (1944. - 1947. a.) suurmassilise kollektiviseerimiseni (1949. a.). Nõukogude teaduse arengust Eesti NSV-s 1940 - 1950. Tallinn, 1950.

61. N. Buzulukov, Kolhoosiluure võit nõukogude Eestis. Eesti Bolševik 1949 nr. 24.

62. N. Buzulukov, Lenini - Stalini õpetus põllumajanduse kollektiviseerimisest. Eesti Bolševik 1949 nr. 11.

63. Eesti NSV ajalugu. Tallinn, 1952.

64. Eesti NSV põllumajandus Suure Sotsialistlikus Oktoobrirevolutsioonis 35. aastapäeval. Sotsialistlik Põllumajandus 1952 nr. 10.

65. V. Klingissepp, Kellele iseseisvus, millele ike. Tallinn, 1946.

66. V. Kuusik, Eesti NSV põllumajanduse saavutusi vabariigi 10. aastapäevaks. Tallinn aastat nõukogude võimu Eestis. Tallinn, 1950.

67. J. Liiv ja L. Algus. Väikeste talhaoste liitumine piirdlustab sotsialistlikku põllumajanduse edasise tõusu. Sotsialistlik Põllumajandus 1950 nr. 9.

68. Meida andis nõukogude võim eesti rahvale. Tallinn, 1950.

69. R. Allurel, Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimine. Tallinn, 1950.

70. A. Mäe, Nõukogude maareform ja talurahva seis Eesti NSV-s. Eesti Bolševik 1948 nr. 1.

71. A. Augis, Kolhoosikorra võimsus. Tallinn, 1948.

72. A. Peeto, Maareform Eesti NSV-s 1944.–1945. a. Eesti Põllumajandus 1946 nr. 7.

73. Põllumajandusteadlase areng Nõukogude Eestis. Nõukogude teadlase arengust Eesti NSV-s 1940–1950. Tallinn, 1950.

74. J. Sepp, Võitlus nõunogude võimu eest Eestis 1917 - 1919. Tallinn, 1947.

75. Sotsialistliku põllumajanduse edasise tõusu poole. Sotsialistlik Põllumajandus 1950 nr. 7.

76. A. Veimer, Eesti NSV majandusprobleeme. Tallinn, 1945.

77. E. Niit, Põllumajanduslikku tootmise paiknemisest ja spetsialiseerumisest nõunogude Eestis. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Toimetised 1952 nr 1 ühk. m. 1.

Sisukord.

	lk.
Eessõna.	1
Sissejuhatus.	4
I Agraarsüsteemi Eestis enne nõukogude korra taastamist.	
1. Maareform Suure Sotsialistliku Oktoobri-revolutsiooni ja Eesti Töörahva Kommuumi ajal.	18
2. Kodanlik maareform.	24
3. Agraarsuhted Eestis kodanlik-natsionalistliku diktatuuri ajal.	28
II Põllumajanduse areng nõukogude Eestis enne kolhoosikorra võidumi.	
1. Nõukogude maareform Eesti NSV-s 1940.-1941. a.	33
2. Fašistliku okupatsiooni nõukogude Eesti põllumajanduses.	40
3. Nõukogude maareformi taastamine Eesti NSV-s 1944.-1947. a. ja põllumajanduse areng enne massilise kollektiviseerimiseni 1949. a.	43
III Eesti NSV talurahva üleminek kolhoosidele.	
1. Täielik kollektiviseerimine Eesti NSV-s ja selle lõpuleviimine 1949. a.	70
2. Kolhooside poliitiline ja organisatsiooniline majanduslik tugevdamine.	81
3. Eesti NSV kolhooside saavutused ja arengu-perspektiivid.	102
Lõppsõna.	126
Kasutatud kirjandus.	134